

OBYVATELSTVO
ČESKÉ A NĚMECKÉ
NA
MORAVĚ.

DLE OKRESŮ SOUDNÍCH, POLITICKÝCH A VOLEBNÍCH, TÉŽ DLE MĚST,
MĚSTYSŮ A ČÁSTI VESNIC

SESTAVIL

ALOIS VOJT. ŠEMBERA.

VE VÍDNI.
NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM.
1873.

Úvod.

C. k. statistická komise centrální vydala r. 1871 spis o počtu obyvatelstva na Moravě, dle popisu, vykonaného dne 31. prosince 1869, a r. 1872 vydala seznámení míst markrabství Moravského s číslem obyvatelů každého místa podle téhož popisu. Dle těchto dvou spisů vypočetl jsem pomocí zpráv svých etnografických pilně sebraných podrobně, kolik jest na Moravě obyvatelů jazyka českého a německého, hledě tím vyplnití mezeru v konskripci, v níž rubrika „řeč obyvatelův“ jest pomínuta, a vytknouti určitěji číslo obojího obyvatelstva, nežli se stalo posavade.¹⁾

Při tomto počítání na zřeteli jsem měl jediné mateřský jazyk obyvatelův, klada za místa česko-německá jen ta, kde jest nejméně pětina rozených Němců a za místa německá česká jen ona, kde jest nejméně pětina rozených Moravců. Dle toho pravidla shledal jsem na Moravě 61 míst dvojího jazyka, 11 měst, 5 městysů a 45 vesnic, jež níže zejména se uvádějí. Tím, že někteří obyvatelé v tom neb onom místě českém umí také německy, nebo někteří obyvatelé v nějakém místě německém česky, nestane se takové místo již smíšeným; pročež položil jsem na př. Dolní Kounice, Židlochovice, Slavkov, Rousínov, Viškov, Jevíčko, Bystřici u Olomouce a Příbor, kde mnozí obyvatelé moravští umějí také německy, mezi

¹⁾ Dle konskripce z r. 1846, kdež bylo na Moravě 1,794.650 obyv., vypočetl jsem dle pomůcek tehdejších 1,337.930 obyv. českých a 456.675 německých, židy přidav k obcím českým i německým, v nichž bydleli. (O rovnosti jazyka českého a německého na Moravě. V Brně 1848, str. 14.) Prof. Kořistka zase napočítal podle konskripce, vykonané r. 1857, mezi 1,878.029 obyv. 1,317.933 obyv. českých a 518.569 německých, kromě 41.530 židů. (K. Kořistka Die Markgrafschaft Mähren, Wien 1860, S. 251).

místa česká, kdežto na Czoernikově národopisné mapě císařství Rakouského (vyd. r. 1856) vyznačena jsou za místa česko-německá.

Menší část obyvatelů toho i onoho jazyka nežli pětinu ($\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$ atd.) s nepatrnou výminkou pominul jsem, na př. českou menšinu v Mikulově, ve Svitavách, v Unčově, v Šilperku, v Březové, v Modřicích, v Něm. Brodku u Konice, v Roštěnicích a Zvonicích u Viškova a j., ovšem na ujmu obyvatelstvu českému, ježto více jest obyvatelů českých, rozptýlených po místech německých nežli německých po místech českých.

Číslo obyvatelů českých a německých ve smíšených městech Brně, Jihlavě, Olomouci, Znojmě, Šternberku a Novém Jičíně vyhledal jsem přibližujícím způsobem jednak ze spisů popisných, jednak ze zpráv od osob obyvatelstva každého místa znalých. V konskripci uveden jest krom veškeré sumy obyvatelstva každého místa počet obyvatelů domácích a obyvatelů cizích, jinam příslušejících, a mezi těmito opět, kolik jich jest z Moravy, z Čech, ze Slezska, z Uher atd. Z těchto obyvatelů, příslušných do jiných obcí moravských, počítal jsem podlé toho, leží-li místo v krajině české neb německé, za české $\frac{3}{4}$ (v Brně a v Jihlavě), $\frac{2}{3}$ (v Olomouci a ve Znojmě), $\frac{3}{5}$ (v Novém Jičíně) a $\frac{1}{2}$ (ve Šternberku); z příslušníků království Českého počítal jsem za české $\frac{2}{3}$, z příslušníků slezských $\frac{1}{4}$, z uherských $\frac{1}{3}$; z domácích obyvatelů čítal jsem v Brně $\frac{1}{2}$ za českou (z 30.688 obyv. 15.344), v Jihlavě ne zúplna $\frac{1}{6}$ (z 11.303 obyv. 1.500) a ve Šternberku, v Olomouci a ve Znojmě $\frac{1}{10}$ (ve Šternberku z 9.772 obyv. 900, v Olomouci ze 6.278 obyv. 600 a ve Znojmě z 5.388 obyv. 500); v Novém Jičíně pak položil jsem veškeré domácí obyvatelstvo za německé. Týmž způsobem vyhledal jsem číslo obyvatelů českých v Šumperku, v Mor. Třebové a v Mohelnici. V jiných místech, zejména v Hustopečích, v Litovli, v Úsově a Mirově, ve vesnicích smíšených okolo Brna, Viškova, Konice a Olomouce a j., vytknul jsem poměr obyvatelů

českých a německých dle zpráv od hodnověrných jistců mi podaných.

Židy jsem připojil vesměs k obyvatelstvu té obce, v níž jsou domovem, jednak že židé, obývající v obcích českých, z příčiny obchodu s lidem mluví tak česky jako německy, jednak, že jsou téměř všude (až na Boskovice, Holešov, Uh. Brod, Velké Meziříčí, Rousinov, Pohořelice a Podivín) v patrné menšině, a nečiníce pětiny obyvatelstva, splývají, jako Moravci mezi Němci, s většinou obyvatelů.

Jakož způsobem výše uvedeným na jisto postaveno jest, že v Brně jsou $\frac{2}{5}$ obyvatelů jazyka českého, v Olomouci $\frac{2}{5}$, v Jihlavě a ve Znojmě $\frac{1}{3}$,¹⁾ v Litovli $\frac{1}{2}$, v Novém Jičíně a v Hustopečích $\frac{1}{4}$, jest zřejmo, kteráká toho potřeba, aby mládež česká v těchto městech v jazyku mateřském se vzdělávala, buď na zvláštních školách českých (v Brně, v Olomouci a v Jihlavě), anebo náležitým vyučováním jazyku českému na tamějších školách německých. Totéž platí o českých městech Holešově, Krumlově, Lošticích a j., o smíšeném Úsově, Lednici a Miroslavi, o Ivanovicích u Brna, o Podmolí u Znojma a j., kdež jsou obecné školy vesměs německé, a rovněž o charvátských obcích Novém Přerově, Frelichově a Dobrém Poli, kde mládeži charvátské také náboženství německým jazykem z mušení se vštěpuje, ačkoli služby Boží konají se tam po česku.

Ze sestavení obyvatelů českých a německých podlé okresů soudních viděti, že Moravané, počínajíc od hranic českých až k hranicím polským ve Slezsku, obývají v nepřerušené spojitosti ve středu země, vládnouce tou krajinou od doby

¹⁾ Pokárání zajisté hodni jsou jistí nesnášlivci národní, kteří neustále rozlašují, že Brno, Olomouc, Jihlava a Znojmo jsou města číře německá, v nichž pro zachování jich charakteru německého a kultury německé nemá se dopouštěti, aby se zřizovaly školy české, ano kteří se neostýchají, na urážku obyvatelstva moravského strhovati nápisy české na tamějších náměstích a ulicích (jak se to stalo v Brně), aneb dávati nápisy české drobným písmem psané pod velké nápisy německé (jak se to spatřuje ve Znojmě.)

nepamětné,¹⁾ Němci naproti tomu že jsou domovem v hornaté krajině Brněnsko-Olomoucké a na rakouských hranicích, v kterýchž končinách byli od králů Českých, pánů moravských, biskupů Olomouckých a od řeholníků v XIII. století usazeni. Tyto pohraničné německé okresy jsou: Svitavský, Mor. Třebovský, z části Mohelnický a Šilperský, Šumberský, Staroměstský, Wiesenberský, Rymařovský, Šternberský, Dvorecký, Libavský, Fulnecký a z části Novojičínský; na pomezí rakouském Mikulovský, Jaroslavický a z části Znojemský a Vranovský.

Ze 76 okresů soudních počítá se 40 čistě českých, 18 česko-německých, 10 německo-českých a 8 německých. Z nejlidnatějších 33 okresů, jenž mají výše 25.000 obyvatelů, jest 24 veskrz neb s převahou českých (zejména Brněnský s 48.374 českými obyvateli a Olomoucký s 37.511), 8 německo-českých a 1 německý.

Tentýž poměr jeví se při okresích politických (okresních hejtmanstvích), z nichž jest 13 českých, 9 bez mála neb s převahou českých (mezi nimiž Brněnský s 111.354 a Viškovský se 72.060 obyvateli českými), 7 německo-českých a 1 (Rymařovský) německý.

Co se dotýče krajů soudních, jest kraj Uh. Hradištský celý český, Jihlavský téměř celý, kraj Brněnský má $\frac{1}{8}$ obyvatelů českých, Novojičínský více než $\frac{1}{4}$, Olomoucký větší polovici českou a Znojemský menší polovici. Vůbec počítá se na Moravě (i s vojskem, však bez enklavur Opavských) 1,510.036 obyvatelů českých a 507.238 obyvatelů německých čili oněch 75 procent ($\frac{3}{4}$) veškerého obyvatelstva (2,017.274) a těchto 25 procent ($\frac{1}{4}$).²⁾

¹⁾ Nevývratné průkazy toho, že Moravané, jimž Římané přezdívali „Markomani“, byli od časů předhistorických obyvatelé a páni své nynější vlasti, a že Němci přišli do země teprv po r. 1200 po Kr. a nebyli tu již za doby římské pod jménem Markomanů (Markmänner), uvedl jsem ve svém spise „Západní Slované.“ ve Vídni 1868, str. 43—53, ku kterýmž průkazům tedy tuto se táhnu.

²⁾ Obyvatelů českých v zemích koruny České a v Rakousích jest vůbec 5,052,227, totiž v Čechách 3,200.000 (počítáme nezáplna $\frac{1}{2}$, z 5,140.544 veškerého obyvatelstva), na Moravě 1,510.036, ve Slezsku 112.061, ve Vídni 133,278, jinde v Dolních Rakousích 11.352, v Hor-

Tentýž poměr obyvatelů českých a německých jako v okresích a krajích, shledává se v městech a městysích. Mezi 82 městy moravskými¹⁾ jest 56 českých, 18 německých a 9 smíšených. Hledíc k počtu obyvatelů, dělí se města, co do jazyka, takto: Ze 6 měst, kteráž mají výše 10.000 obyvatelů, jest 5 smíšených a 1 české; z 15 měst, ježto mají výše 5.000 až do 10.000 obyvatelů, jest 10 českých, 4 jsou německá a 1 smíšené; z 55 měst, v nichž se počítá výše 2.000 až do 5.000 obyvatelů, jest 43 českých, 9 německých a 2 smíšená a ze 7 měst, kteráž mají méně 2.000 obyvatelů, jsou 2 česká, 4 německá a 1 smíšené. Mezi 208 městysy počítá se 155 českých, 48 německých a 5 smíšených, kteréž dle počtu obyvatelů takto se rozdělují: z 35 městysů, jenž mají výše 2.000 obyvatelů, jest 25 českých, 9 německých a 1 smíšený; ze 37 městysů, jenž mají od 2.000 do 1.500 obyvatelů, jest 23 českých, 13 německých a 1 smíšený; z 48 městysů, v nichž se počítá od 1.500 do 1.000 obyvatelů, jest 39 českých, 8 německých a 1 smíšený; z 78 městysů, kteréž mají od 1.000 do 500 obyvatelů, počítá se 63 českých, 14 německých a 1 smíšený a z 9 městysů; kde jest méně 500 obyvatelů, jsou 4 české, 4 německé a 1 smíšený.

Za města pokládají se v tomto roztrídění: královská města Brno, Olomouc, Jihlava, Znojmo, Uh. Hradiště, Unčov a Kyjov, kteráž měla již dle starého zřízení zemského právo, voliti poslance do sněmu; 71 měst a městysů, ježto dle nového řádu volebního z r. 1861 volí poslance do sněmu, též Podivín

ních Rakousích 3.000 a ve vojsku 82.500. Mimo to jest 5.090 obyvatelů českých ve Vojenské Hranici, 1.300 v Charvátsku a Slavonsku, 1.850.000(?) Slováků na Slovensku, 10.000 ve Vídni, 5.000 ve Vojenské Hranici, 2.200 v Haliči a 27.500 ve vojsku. Počítá se tedy všech obyvatelů jazyka českého v císařství Rakouském 6.953.227. Přidá-li se k tomu ještě 8.000 Čechů v Kladsku a Opolsku a 56.819 Moravanů v pruském Opavsku, činí veškeré obyvatelstvo české v Rakousku a Prusku 7.018.046, pomínouc vystěhovalce české v Rusku a v Americe.

1) C. k. statistická komise centrální počítá ve spise o obyvatelstvu markrabství Moravského (1871) 86 měst a 190 městysů, neuvádí jich však jménem, aniž se pronáší, na čem zakládá rozdíl mezi městy a městysy. My jsme napočítali měst 82 a městysů 208.

a Pohořelice, místa ode dávna za města pokládána a Břetislav i Židlochovice, v době nynější (1872 a 1873) za města povýšené. Za městysy klade se tu 196 míst trhy výročními nadaných a 12 jiných míst, ježto od dávné doby městysy slovou, ač trhů výročních nemají.¹⁾

Co se dotýče vesnic, sestaveno jest 62 vsí nejlidnatějších, ježto mají od 3.000 až do 1.500 obyvatelů; mezi nimi jest 41 českých, 20 německých a 1 smíšená; obývají tedy Němci v průměru více ve velkých vesnicích (z většiny horských) nežli Moravané. Menších vesnic, na počet 2.979, nevidělo se mi, co do jazyka, vypočítávati.

S touto lidnatostí osad srovnává se také poněkud relativní lidnatost okresů. Morava má 386 □ mil rozlohy, vychází tedy dle konskripce z r. 1869 na 1 □ míli v průměru 5.172 obyvatelů, o něco méně než ve Slezsku (5.719) a v Čechách (5.656), ale více, než v každé jiné zemi císařství Rakouského. V 41 okresích, ježto mají 4.000—6.000 obyvatelů na □ míli, blíží se číslo průměrné tomuto obecnému číslu, v 16 okresích však počítá se 6.000 až i 10.000 obyvatelů na □ míli, naproti tomu v 19 okresích jen od 2.000 až do 4.000. Onyno nejlidnatější okresy jsou: české okresy: Mor. Ostravský 10.781 (r. 1857 měl 7.649), Prostějovský 9.877 (r. 1857 9.367), Přerovský 7.464 (r. 1857 6.592), Kroměřížský 7.301 (r. 1857 6.966), Konický 7.108 (r. 1857 6.981) a Ivančický 6.485 (r. 1857 5.457); smíšené okresy: Šilperský 7.953 (r. 1857 7.503), Novojičínský 7.943 (7.434), Šumberský 7.591 (6.504), Příborský 7.521 (6.832), Mohelnický 6.926 (6.658), Brněnský 6.386 (5.440), Šternberský 6.235 (5.810) a Zábřežský 6.087 (5.805), a německé okresy: Svi-

¹⁾ S podivením zajisté jest, uvážíme-li veliké množství lidnatých měst a městysů na Moravě, že při organizaci soudní r. 1849 několik soudů okresních vloženo jest do nepatrných městeček, ano i do vsí, totiž do Wiesenberka (437 obyv.), do Hrutovic (962 obyv.), do Kunštátu (923 obyv.), do Zdounek (1.068 obyv.), na Vranov (1.066 obyv.), do Náměště (1.776 obyv.), do Libavy (1.891 obyv.) a j. Ovšem mělo se tu zřeteli k příhodné poloze těchto míst a k historické památnosti některých z nich.

tavský 7.483 (r. 1857 6.829) a Fulnecký 6.048 (5.703). Nejřidčeji osazené okresy jsou: české okresy: Hrutovický 2.888, Náměštský 2.898, Mor. Budějovický 3.365, Kloboucký v Uh. Brodsku 3.433, Telečský 3.478, Uh. Brodský 3.618, Velko-Meziříčský 3.779, Žďárský 3.806 a Vyzovický 3.971; smíšené okresy: Vranovský 2.382 (relativně nejméně obyvatelů počítající), Jemnický 2.952, Krumlovský 3.608, Jihlavský 3.891 a Znojemský 3.967; konečně německé okresy: Staroměstský 3.150, Libavský 3.419, Jaroslavický 3.713 a Wiesenberský 3.859.

Vedle těchto čísel lidnatosti relativní (husté neb řídké) jest mylné mínění nejednou pronešené, jakoby nejlidnatější okresy na Moravě, a to z příčiny německého průmyslu, byly německé, neboť mezi výše uvedenými 16 nejlidnatějšími a spolu nejvíce průmyslnými okresy jest 5 (Mor. Ostravský, Prostějovský, Přerovský, Kroměřížský a Ivančický) veskrz českých, 4 (Brněnský, Konický, Zábřežský a Příborský) jsou s velkou převahou české, 5 (Novojičínský, Mohelnický, Šilperský, Šumberský a Šternberský) jest, dílem s nepatrnou většinou německých a jen 2 (Svitavský a nevelký Fulnecký) jsou zcela německé.

Ve skupení měst a obcí venkovských, ježto volí poslance do sněmu a do říšské rady, mají obyvatelé čeští, co do počtu, vůbec většinu. Ve volebních okresích městských, jimž přísluší voliti 31 poslanců do sněmu, mají převahu v 19, totiž ve 2 okresích Brněnských, ve smíšených okresích Hustopečském, Mohelnickém, Hranickém, Příborském a Dačickém a ve 12 jiných okresích výhradně českých; Němci mají převahu ve 12 městech a okresích, totiž ve 2 okresích Brněnských, v Jihlavě, Olomouci, Šternberku, Znojmě, Mikulově, v okresích: Mor. Třebovském, Šumberském, Unčovském, Dvorcekém a Novojičínském. V okresích obcí venkovských, jenž volí též 31 poslanců do sněmu, jsou obyvatelé čeští na počet hojnější ve 23 okresích, totiž ve smíšených okresích Litovelském, Olomouckém, Hranickém, Hustopečském, Dačickém a Jihlavském a v 17 jiných výhradně neb téměř výhradně čes-

kých; Němci jsou na počet silnější v 8 okresích: Mor. Třebovském, Mohelnickém, Šumberském, Šternberském, Novojičínském, Osoblažském, Mikulovském a Znojenském.

Ve volbách do rady říšské mají obyvatelé čeští většinu v 10 okresích městských: v jednom Brněnském, v Mor. Třebovském, Olomouckém, Kroměřížském, Novojičínském, Holešovském, Mikulovském, Znojenském, Jihlavském a Novoměstském; Němci pak mají většinu ve 3 okresích: v jednom Brněnském, ve Šternberském a v Hranickém; v obcích venkovských mají obyvatelé čeští převahu v 8 okresích: Brněnském, Boskovickém, Litovelském, Kroměřížském, Val. Meziříčském, Uh. Hradištském, Hustopečském a Jihlavským; Němci mají převahu ve 3 okresích: v Olomouckém, Novojičínském a Znojenském. Avšak znamenati sluší, že ne každý obyvatel jest voličem, a že při volbách rozhoduje, ne jediný jazyk, ale uvědomělost národní, nezávislost, vzdělání politické, příslušnost k obci a míra dané (census).

Z přehledu židů v počtu 42.899 po okresích soudních rozptýlených patrně, že Israelité na Moravě libují sobě nejvíce v obyvatelstvu českém, mezi nímž se v době pradávne byli usadili, v krajinách však německých že jim valně neslouží. Nejčetněji (od 5.000 až téměř do 1.000) obývají v okresích: Brněnském, Jihlavském, Prostějovském, Mikulovském (až do XIII. století též českém), Boskovickém, Ostrožském, Kyjovském, Břetislavském, Uh. Brodském, Ivančickém, Třebíčském, Olomouckém, Velko-Meziříčským, Lipenském, Slavkovským a Holešovským; nejdříveji bydlí v okresích: Wiesenberském (5), Šilperském (8), Staroměstském (33), Dvoreckém (61), Rymařovském (81), Libavském (95), Fulneckém (102) a j. Co obcí se týče, jest z 48 největších obcí židovských, ježto mají od 4.000 až do 150 obyvatelů, 38 v místech českých, 7 v místech smíšených (v Brně, Jihlavě, Olomouci, Miroslavi, Úsově, Znojmě a Lednici) a toliko 3 jsou v místech německých (v Mikulově, Šáfově a Písečném.)

Porovná-li se nynější číslo obyvatelů v židovských obcích s číslem jich z doby nedávno minulé (1834), jde na jevo, jaké

proměny se v nich staly od nemnoha let, co židům dovoleno, všude se usazovati, kterak totiž v některých obcích židů ubylo a v jiných přibýlo, jmenovitě v královských městech, z nichž byli od r. 1454 vyhoštěni. V Mikulově, ondy nejlidnatější židovské obci na Moravě, kde se jich r. 1834 počítalo 3.520, bylo jich dle konskripce r. 1869 sotva polovice (1.619), v Boskovicích stenčili se z někdejších 1.949 na 1.346, v Prostějově z 1.742 na 1.465, v Holešově z 1.576 na 951, v Rousínově z 1.086 na 557 a p.; naproti tomu zmohli se v Brně ze 150 na 4.505, v Jihlavě na 1.090, v Olomouci na 749, ve Znojmě na 357 a v Uh. Hradišti na 342.

Sestavení obyvatelstva českého a německého, jak tuto se podává, přičiní poněkud k lepšímu poznání národnosti české a mohutnosti její na Moravě, a nebude co přispěvek k vlastivědě moravské bez užitku. Úředníci vyrozumí z něho, v kterých krajinách a místech jest jim úřadovati po česku a jak mají téměř ve všech okresích zapotřebí dokonalé znalosti jazyka českého; vyšší správcové školní a obecní výborové některých měst, kteří se posud zpěchovali, zaříditi vyučování na školách obecných a středních podle mateřské řeči mládeže, ustanou ve svém odporu a svolí po obnoveném ozvání se rodičů dítek týraných k vyučování jich přirozeným jazykem: slavným konsistořím bude vyhledané číslo obyvatelů českých v místech smíšených pobídkou, by tu, kde toho potřebí, zavedly neb rozšířily služby Boží české, na př. ve Znojmě, na Hradišti u Znojma, v Podmolí, v Lednici, v Mor. Třebové, v Mohelnici a j.; zástupcové zemští naleznou v čísle obyvatelů českých a německých do sněmu a do rady říšské volících základ k budoucímu uspořádání okresů volebních odloučením od sebe, co k sobě nenáleží a připojením svého k svému; mladší pak pokolení vlastenecké, spatříc tu místa, co do jazyka, útokům odrodilců a protivníků národu vydaná, postaví se v šik, by takové útoky bezprávné mužně odráželo, a nedopustí, aby ani jediná duše, ani jediná píď země po předcích zděděné padla jim za oběť.

Seznamování měst a městysů, přidané na konci, přijde nepochybně vhod mnohým správného místního názvosloví moravského méně znalým, jmenovitě vydavatelům kalendářů, v nichž ve jménech míst trhových i v okresích, k nimž tato místa přísluší, posud mnohé chyby obíhají.

Příteli svému, panu dru. Fr. A. Šromovi, činím upřímné díky za pomoc na vydání tohoto spisku ochotně mi poskytnutou.

Ve Vídni, dne 3. července 1873.

A. V. Š.

1. Okresy soudní na Moravě.

a) Dle počtu obyvatelstva.¹⁾

Morava rozdělena jest od r. 1.849 na 76 okresů soudních, z nichž se skládají okresy politické a kraje soudní. V 70 okresích konají soudní moc soudové okresní a v 6 okresích, v nichž mají sídlo soudové krajští, vykonávají ji delegovaní okresní soudové městští, na něž vznešena jest správa věcí soudních jak v sídlech soudů krajských tak i v příslušných okresích.

Dle počtu obyvatelů jdou okresy soudní v tomto pořádku po sobě:

1. Od 55.000 až do 25.000 obyvatelů.

	Obyv.		Obyv.
1. Brněnský	55.490	18. Ivančický	29.958
2. Olomoucký	47.711	19. Uh. Hradišský	29.731
3. Šumberský	40.078	20. Kyjovský	29.072
4. Velko-Mezirůžský	35.936	21. Kroměřížský	29.058
5. Znojenský	35.700	22. Zábřežský	28.609
6. Prostějovský	34.867	23. Vsetínský	28.226
7. Mikulovský	34.229	24. Místecký	28.145
8. Uhersko-Brodský	34.048	25. Telečský	27.970
9. Jihlavský	33.959	26. Blanenský	27.517
10. Šternberský	33.919	27. Ostrožský	27.457
11. Viškovský	33.070	28. Kloboucký v Uh.	
12. Tišňovský	33.022	Brodu	26.744
13. Rymařovský	32.574	29. Unčovský	26.582
14. Novojičinský	32.265	30. Mor. Třebovský	26.451
15. Hranický	31.378	31. Mohelnický	25.628
16. Třebíčský	31.199	32. Slavkovský	25.575
17. Židlochovický	30.886	33. Boskovický	25.370

1) Čísla obyvatelů některých okresů soudních nesrovnávají se s čísly v seznamenání míst markrabství Moravského od c. k. centr. komise statistické vydaném, poněvadž tuto položeny jsou okresy se změnami hranic až do r. 1873 učiněnými, v dotčeném seznamenání však přivádějí se tak, jak byly r. 1869. V okrese Šternberském zakládá se rozdíl v čísle obyvatelů na chybě v počtech v dotčeném seznamenání.

2. Od 25.000 až do 10.000 obyvatelů.

	Obyv.		Obyv.
34. Krumlovský	24.504	55. Vyzovický	20.173
35. Konický	24.096	56. Šilperský	19.882
36. Kojetínský	24.079	57. Zdounecký	19.620
37. Holešovský	23.948	58. Mor. Ostravský	19.332
38. Bystřický v No- voměstsku	23.624	59. Jaroslavický	19.013
39. Napajedelský	23.568	60. Plumlovský	18.971
40. Rožnovský	23.563	61. Břetislavský	18.725
41. Přerovský	23.511	62. Příborský	18.200
42. Kunštátský	23.316	63. Frenštatský	18.040
43. Mor. Budějovický	22.512	64. Bučovický	16.756
44. Novoměstský	21.998	65. Libavský	15.897
45. Jevičský	21.445	66. Wiesenberský	15.592
46. Strážnický	21.346	67. Jemnický	15.002
47. Dačický	21.281	68. Staroměstský	14.807
48. Hodonínský	21.175	69. Žďárský	14.500
49. Val. Meziříčský	21.110	70. Náměstský	14.432
50. Hustopečský	21.048	71. Hrutovický	14.182
51. Bystřický v Hole- šovsku	20.366	72. Dvorecký	13.985
52. Litovelský	20.329	73. Ždanický	12.986
53. Lipenský	20.288	74. Fulnecký	12.640
54. Svitavský	20.203	75. Kloboucký v Hu- stopečsku	12.121
		76. Vranovský	10.743

b) Dle jazyka.

Co do jazyka, jest okresů soudních více než polovice českých, 18 jest česko-německých, 10 německo-českých a 8 německých.

1. České okresy soudní jsou :

1. Velko-Meziříčský	35.936	12. Blanenský	27.517
2. Prostějovský	34.867	13. Ostrožský	27.457
3. Uh. Brodský	34.048	14. Kloboucký v Uh. Brodu	26.744
4. Tišňovský	33.022	15. Místecký	28.145
5. Třebíčský	31.199	16. Boskovický	25.370
6. Ivančický	29.958	17. Kojetínský	24.079
7. Uh. Hradištský	29.731	18. Holešovský	23.948
8. Kyjovský	29.072	19. Bystřický v Novo- městsku	23.624
9. Kroměřížský	29.058	20. Napajedelský	23.568
10. Vsetínský	28.226		
11. Telečský	27.970		

	Obyv.		Obyv.
21. Rožnovský	23.563	31. Zdounecký	19.620
22. Přerovský	23.511	32. Mor. Ostravský	19.320
23. Kunštátský	23.316	33. Plumlovský	18.971
24. Mor. Budějovický	22.512	34. Břetislavský	18.725
25. Novoměstský	21.998	35. Frenštatský	18.040
26. Strážnický	21.346	36. Žďárský	14.500
27. Hodonínský	21.175	37. Náměšťský	14.432
28. Val. Meziříčský	21.110	38. Hrutovický	14.182
29. Bystřický v Hole- šovsku	20.366	39. Ždanický	12.986
30. Vyzovický	20.173	40. Kloboucký v Hu- stopečsku	12.121

2. S převahou české okresy soudní jsou :

1. Slavkovský, 25.312 obyv. čes., 263 něm.
Menšinu německou činí osada Čechyň u Rousinova $\frac{2}{3}$, 263 obyv.
2. Bučovický, 15.875 obyv. čes., 881 něm.
Menšinu něm. činí osady: Kučerov $\frac{1}{3}$, 483 a Lisovice 398, dohromady 881.
3. Lipenský (Lipnický), 19.081 obyv. čes., 1.207 něm.
Menšinu něm. činí osady: Kocourov $\frac{1}{3}$, 31, Kozlov 529, Ranošov 257 a Slavkov 390, dohromady 1.207.
4. Viškovský, 31.540 obyv. čes., 1.530 něm.
Menšinu něm. činí osady: Hlubočany 378, Komořany 445, Rostěnice 367, Terešov $\frac{3}{4}$, 75 a Zvonovice 265, dohromady 1.530.
5. Litovelský, 18.736 obyv. čes., 1.593 něm.
Menšinu něm. činí město Litovel $\frac{1}{2}$, 1.593.
6. Jevičský, 18.881 obyv. čes., 2.564 něm.
Menšinu něm. činí osady: Arnultov 596, Bělá $\frac{1}{2}$, 168, Derflík 351, Chornice 972, Langedon 109, Mariánín 126, Slatina $\frac{1}{2}$, 134, Želevsko $\frac{3}{5}$, 108, dohromady 2.564.
7. Židlochovický, 27.269 obyv. čes., 3.617 něm.
Menšinu něm. činí osady: Kupařovice 219, Malešovice 473, Medlov $\frac{3}{4}$, 538, Němčický 306, Odřovice 277, Právlav 631, Smolín $\frac{1}{2}$, 154, Svrčovice 570 a Vojkovice $\frac{3}{4}$, 449, dohromady 3.617.
8. Příborský, 13.196 obyv. čes., 5.004 něm.
Menšinu něm. činí osady: Bartošovice 1.848, Mošnov 789, Nelhuby 138, Rožmitál $\frac{2}{3}$, 99, Sedlnice Manské 1.148,

Sedlnice Zpupné 569, Skorotín 332, Stikovec Nový $\frac{1}{2}$, 81, dohromady 5.004.

9. Konický, 18.925 obyv. čes., 5.171 něm.

Menšinu něm. činí osady: Brodek Něm. 1.639, Deštné $\frac{1}{2}$, 555, Lhota (Kněží) 466, Runářov $\frac{1}{2}$, 577, Skřípov 1.934, dohromady 5.171.

10. Jemnický, 8.972 obyv. čes., 6.030 něm.

Menšinu něm. činí osady: Backovice $\frac{1}{2}$, 130, Bělčovice 179, Damšovice 139, Deštné 366, Fráňdov $\frac{1}{2}$, 124, Hluboká 177, Hobzí Staré i Nové 938, Chválkovice 229, Lovčovice 119, Lubnice 301, Markéta 182, Mešovice 215, Modletice 128, Novosady 158, Písečné 827, Plačovice 46, Ranžířov 287, Slavětín 251, Uherčice 475, Václavice 83, Vratěšín 551, Zopanovice 125, dohromady 6.030.

11. Brněnský, 48.415 obyv. čes., 7.075 něm.

Menšinu něm. činí osady: Černovice 543, Dvorská (Maksov) $\frac{1}{2}$, 108, Jeřpice Horní 687, Jeřpice Dolní 314, Ivanovice blíž Tuřan $\frac{1}{2}$, 401, Komárov 427, Marie Cely 597, Modřice 1.618, Moravany $\frac{1}{2}$, 375, Petrohradská Ulice 620, Přisennice 433 a Želešice 952, dohromady 7.075.

12. Hranický, 24.073 obyv. čes., 7.305 něm.

Menšinu něm. činí osady: Běloutín 1.265, Boňkov 99, Boškov 608, Dub 180, Heřmanice u Hustopeč 212, Heřmanice u Potštátu 108, Kovářov 382, Kozí Loučky 166, Kunčice 378, Kyslířov 388, Lindava 356, Lučistě 209, Michálkov 36, Neudek $\frac{1}{2}$, 149, Padesát Lánů 264, Polom 577, Potštát 1.566 a Středolesí 368, dohromady 7.305.

13. Jihlavský, 26.321 obyv. čes., 7.638 něm.

Menšinu něm. činí osady: Beranec 151, Cerekvička 197, Čížov 265, Dřevěný Mlýn 573, Falknov 85, Handlovy Dvory 426, Hosov 145, Hruškovy Dvory 114, Hynčina 134, Kosov Horní 71, Kosov Dolní 220, Kostelec 380, Loučky 194, Měšín 247, Otín 258, Pístov 163, Popovice 134, Prostřední Ves 167, Ranžířov Český (Fusdorf) 383, Ranžířov Německý 261, Rošice 143, Sachsental 78, Sala, vice 298, Stonařov 1.771, Studénky 135, Suchá 253, Vilanec 247, Vysoká 145, dohromady 7.638.

14. Dačický, 12.549 obyv. čes., 8.682 něm.

Menšinu něm. činí osady: Bolíkov 364, Cizkrajov 351, Holešice 188, Hostkovice 202, Chvaletín 236, Kadolec 65, Leštnice 77, Lidheřovice 335, Lipolec 363, Marýž 326,

Matějovec 554, Mutišov 173, Mutná 263, Norovice 155, Nová Ves 95, Peč 289, Radíkov Horní 157, Radíkov Dolní 364, Rožnov 175, Rudolec Český 609, Slavonice 2.505, Stojetín 224, Štálkov 310, Urbaneč 95 a Vlastkovec 207, dohromady 8.682.

15. Hustopečský, 11.872 obyv. čes., 9.176 něm.

Menšinu něm. činí osady: Hustopeče $\frac{1}{4}$, 2.330, Kurdějov 978, Nové Mlýny 275, Popovice 1.361, Přítluky 799, Štarovice Velké 1.130, Strachotín 875 a Zaječí 1.428, dohromady 9.176.

16. Zábřežský, 19.133 obyv. čes., 9.476 něm.

Menšinu něm. činí osady: Hynčína 976, Hynčín Dvůr 141, Jestřebí Malé 229, Kamenná 534, Koloredov $\frac{1}{4}$, 141, Koruna 269, Krasíkov 695, Lubník 552, Medvězí 508, Pobuž 379, Rohle 1.135, Tátence 1.651, Třebovárov 1.056, Třebovárovek 1.025, Třebovárovský Dvůr 185, dohromady 9.476.

17. Mor. Krumlovský, 14.554 obyv. čes., 9.950 něm.

Menšinu něm. činí osady: Branišovice (Frainspitz) 379, Damnice 328, Dolenice 378, Hostěradice 1.318, Chlupice 195, Jeřice 659, Kadov 420, Kašinec 172, Kubčice 312, Lidměřice 142, Loděnice 593, Miroslav $\frac{1}{4}$, 1.183, Česká Ves (Pemdorf) $\frac{1}{4}$, 460, Vincířov $\frac{1}{4}$, 422, Mišovice 521, Našiměřice 441, Olbramice 492, Suchohrdly 473, Šumice 437, Trnopole 260 a Vinohrádky 359, dohromady 9.950.

18. Olomoucký, 38.319 obyv. čes., 9.392 něm.

Menšinu něm. činí osady: Hluboček 478, Hněvotín $\frac{1}{4}$, 873, Hrubá Voda 325, Jestřebí 114, Kyselov $\frac{1}{4}$, 182, Medvězí $\frac{1}{4}$, 223, Mrsklesy 448, Nemilany $\frac{1}{4}$, 519, Nepřivazy 373, Neředín $\frac{1}{4}$, 200, Nová Ulice 1.193, Novosady $\frac{1}{4}$, 845, Novosady u Dolan 100, Nový Svět 520, Pavlovičky $\frac{1}{2}$, 160, Plačlivá Ulice 250, Podhořany 484, Posluchov 119, Povel 467, 151, Slavonín 792, Varhošť 407 a Véska 320, dohromady 9.392.

3. S převahou německé okresy soudní jsou:

1. Vranovský, 8.778 obyv. něm., 1.965 čes.

Menšinu českou činí osady: Bítov 346, Dešov Velký 534, Dešov Malý 186, Hostnovice 145, Liliendorf $\frac{1}{2}$, 213, Nový Dvůr 84, Šumwald $\frac{1}{4}$, 65, Vysočany 226 a Zblovice 166, dohromady 1.965.

2. Mikulovský, 31.750 obyv. něm., 2.479 charv. a čes.
Menšinu slovanskou činí osady: Dobré Pole $\frac{2}{3}$, 423 Charvátů, Frelichov $\frac{2}{3}$, 754 Charvátů, Nový Přerov 615 Charvátů a Lednice $\frac{1}{3}$, 687 Slováků, dohromady 2.479.
3. Mor. Třebovský, 23.045 obyv. něm., 3.460 čes.
Menšinu českou činí osady: Bohdalov 404, Laz (Nová Ves) 349, Mezihoří 102, Pečikov 284, Petrůvka 116, Plechtnec 52, Mor. Třebová $\frac{1}{3}$, 1.105, Trnávka Stará 383, Trnávka Nová 520 a Unirázka 86, dohromady 3.406.
4. Unčovský, 21.767 obyv. něm., 4.815 čes.
Menšinu českou činí osady: Lazce 303, Pňovice 811, Střelce 578, Šumwald či Krásný Les 1.804, Troubelce 976 a Želechovice 343, dohromady 4.815.
5. Šilperský, 12.130 obyv. něm., 7.752 čes.
Menšinu českou činí osady: Bušín 698, Cotkytle 1.368, Crhov 566, Hartvikov 221, Jakubovice 615, Janoušov 283, Jedle 1.576, Písařov $\frac{2}{3}$, 1.288, Studénky 680 a Zbořov 457, dohromady 7.752.
6. Šternberský, 23.850 obyv. něm., 10.069 čes.
Menšinu českou činí osady: Babice $\frac{1}{4}$, 108, Benátky 100, Buňovice 420, Egrov $\frac{1}{4}$, 45, Hnojice 799, Huzová Mor. 512, Jílkov 235, Krnov 190, Laštany 624, Liboš 291, Lužice $\frac{1}{6}$, 77, Stadlo $\frac{1}{3}$, 47, Strokov 189, Šternov 573, Štěpánov Dolní 2.692, Šternberk $\frac{1}{6}$, 2.665 a Žerotín 502, dohromady 10.069.
7. Šumberský, 28.805 obyv. něm., 11.273 čes.
Menšinu českou činí osady: Aloisová 152, Bartoňov 314, Bludov 2.171, Bohdíkov 1.048, Bohutín 401, Hostvitz 710, Hrabenov 1.346, Chromeč 639, Janoušov 400, Lhota Štědrákova 468, Olšany 426, Radomilov 392, Ruda 892, Studénky 753 a Šumberk $\frac{1}{6}$, 1.161, dohromady 11.273.
8. Mohelnický, 14.298 obyv. něm., 11.330 čes.
Menšinu českou činí osady: Bezděkov blíž Bouzova 305, Bezděkov blíž Úsova 188, Doubravice 377, Hradnice 221, Hraničky 78, Jarovice 29, Klopíny 453, Loštice 2.530, Lukavice 326, Mirov $\frac{1}{2}$, 660, Mitrovce 102, Mohelnice $\frac{2}{3}$, 859, Moravičany 676, Palonín 495, Pančava 147, Pavlov 296, Police 427, Stavenice 231, Tkanovice 125, Třeština 373, Úsov $\frac{2}{3}$, 1.338, Velčeboř 309, Veselý 207, Vranová 362, Zavadilka $\frac{1}{2}$, 38 a Žádlovice 78, dohromady 11.330.

9. Znojemský, 21.481 obyv. něm., 14.219 čes.

Menšinu českou činí osady: Bezkov 257, Bojanovice 293, Citonice 556, Černín 344, Domšice 384, Dunajovice Horní 494, Hostěrádky $\frac{1}{2}$, 39, Hradiště u Znojma $\frac{1}{2}$, 154, Je-
višovice 1.087, Kasárna či Vojnov 171, Kravsko 445, Kulchařovice 680, Mašovice 511, Mašůvky 518, Mikulo-
vice 838, Mravotice 259, Němčičky blíž Mikulovic 200, Olbramkostel 662, Plaveč 405, Plenkovice 370, Podmolí
 $\frac{3}{4}$, 190, Poullice 578, Přimětice 596, Rudlice 214, Střelce
522, Tvořiraz 614, Únanov 745, Vevčice 200, Vírovce
326, Vitonice $\frac{1}{2}$, 165, Vranovice (Frainersdorf) $\frac{1}{2}$, 242, Že-
letice 461, Žerotice 458 a Žerůtky 241, dohromady 14.219.

10. Novojičínský, 16.713 obyv. něm., 15.522 čes.

Menšinu českou činí osady: Bernartice 715, Hodslavice
1.289, Hostašovice 466, Hůrka 266, Janovice 279, Jičina
375, Jičín Nový $\frac{1}{4}$, 2.190, Jičín Starý 560, Kojetín 213,
Libhošť 1.049, Lhota Kočičí 360, Lúčka 628, Mořkov 1.315,
Palačov 343, Petřkovice 217, Rybí 788, Straník 445,
Štramberk či Jasná Hora 2.352, Vernířovice 1.349 a Vlě-
nov 353, dohromady 15.522.

4. Německé okresy soudní jsou:

	Obyv.		Obyv.
1. Rymařovský	32.574	5. Wiesenberský	15.592
2. Svitavský	20.203	6. Staroměstský	14.807
3. Jaroslavičský	19.013	7. Dvorecký	13.985
4. Libavský	15.897	8. Fulnecký	12.640

2. Okresy politické.

Co do administrace, rozvržena jest Morava (od r. 1868)
na 30 okresů politických čili okresních hejtmanství, které, až
na několik menších, skládají se z několika okresů soudních.
Vedle těchto okresů jest 6 měst o sobě postavených k okresům
nepříslušejících, ježto si záležitosti politické sama spravují.

Města samosprávná.

	Obyv. čes.	Obyv. něm.	Dohromady
Brno	44.369	— 29.402	— 73.771
Jihlava	7.099	— 12.950	— 20.049
Olomouc	6.042	— 9.187	— 15.229
Znojmo	3.442	— 6.973	— 10.415
Kroměříž	9.918	— —	— 9.918
Uh. Hradiště	3.100	— —	— 3.100

Okresní hejtmanství.

a) Dle složení a počtu obyvatelstva.

1. Hejtmanství Brněnské.

Obsahuje okresy soudní: 1. Brněnský, 2. Ivančický a 3. Tišnovský a má 118.470 obyv., 111.395 čes. a 7.075 něm.

2. Hejtmanství Hustopečské.

Obsahuje okresy soudní: 4. Hustopečský, 5. Kloboucký a 6. Židlochovický a má 64.055 obyv., 51.262 čes. a 12.793 něm.

3. Hejtmanství Viškovské.

Obsahuje okresy soudní: 7. Viškovský, 8. Bučovický a 9. Slavkovský a má 75.401 obyv., 72.727 čes. a 2.674 něm.

4. Hejtmanství Boskovické.

Obsahuje okresy soudní: 10. Boskovický, 11. Blanenský a 12. Kunštátský a má 76.203 obyv. čes.

5. Hejtmanství Mor. Třebovské

Obsahuje okresy soudní: 13. Mor. Třebovský, 14. Jevišský a 15. Svitavský a má 68.099 obyv., 45.812 něm. a 22.257 čes.

6. Hejtmanství Olomoucké.

Obsahuje soudní okres: 16. Olomoucký a má 47.711 obyv., 38.319 čes. a 9.392 něm.

7. Hejtmanství Prostějovské.

Obsahuje okresy soudní: 17. Prostějovský a 18. Plumlovský a má 53.838 obyv. čes.

8. Hejtmanství Litovelské.

Obsahuje okresy soudní: 19. Litovelský, 20. Konický a 21. Unčovský a má 71.007 obyv., 42.476 čes. a 28.531 něm.

9. Hejtmanství Zábřežské.

Obsahuje okresy soudní: 22. Zábřežský, 23. Mohelnický a 24. Šilperský a má 74.119 obyv., 38.215 čes. a 35.904 něm.

10. Hejtmanství Šumberské.

Obsahuje okresy soudní: 25. Šumberský, 26. Staroměstský a 27. Wiesenberský a má 70.477 obyv., 58.744 něm. a 11.733 čes.

11. Hejtmanství Rymařovské.

Obsahuje soudní okres: 28. Rymařovský a má 32.574 obyv. něm.

12. Hejtmanství Šternberské.

Obsahuje okresy soudní: 29. Šternberský, 30. Dvorecký a 31. Libavský a má 63.801 obyv., 53.732 něm. a 10.069 čes.

13. Hejtmanství Hranické.

Obsahuje okresy soudní: 32. Hranický a 33. Lipenský a má 51.666 obyv., 43.154 čes. a 8.512 něm.

14. Hejtmanství Novojičinské.

Obsahuje okresy soudní: 34. Novojičinský, 35. Fulnecký a 36. Příborský a má 63.105 obyv., 34.357 něm. a 28.748 čes.

15. Hejtmanství Místecké.

Obsahuje okresy soudní: 37. Místecký, 38. Frenštatský a 39. Mor. Ostravský a má 65.517 obyv. čes.

16. Hejtmanství Valašsko-Meziříčské.

Obsahuje okresy soudní: 40. Valašsko-Meziříčský, 41. Rožnovský a 42. Vsetínský a má 72.899 obyv. čes.

17. Hejtmanství Holešovské.

Obsahuje okresy soudní: 43. Holešovský, 44. Bystřický a 45. Vyzovický a má 64.487 obyv. čes.

18. Hejtmanství Uh. Brodské.

Obsahuje okresy soudní: 46. Uh. Brodský a 47. Kloboucký a má 60.792 obyv. čes.

19. Hejtmanství Uh. Hradištské.

Obsahuje okresy soudní: 48. Uh. Hradištský, 49. Napajedelský a 50. Ostrožský a má 80.756 obyv. čes.

20. Hejtmanství Kroměřížské.

Obsahuje okresy soudní: 51. Kroměřížský, 52. Kojetínský, 53. Přerovský a 54. Zdounecký a má 86.350 obyv. čes.

21. Hejtmanství Kyjovské.

Obsahuje okresy soudní: 55. Kyjovský a 56. Ždanický a má 42.058 obyv. čes.

22. Hejtmanství Hodonínské.

Obsahuje okresy soudní: 57. Hodonínský, 58. Strážnický a 59. Břetislavský a má 61.246 obyv. čes.

23. Hejtmanství Mikulovské.

Obsahuje soudní okres: 60. Mikulovský a má 34.229 obyv., 31.750 něm. a 2.479 charv. a čes.

24. Hejtmanství Krumlovské.

Obsahuje okresy soudní: 61. Krumlovský a 62. Hrutovický a má 38.686 obyv., 28.736 čes. a 9.950 něm.

25. Hejtmanství Znojemské.

Obsahuje okresy soudní: 63. Znojemský, 64. Jaroslavický, 65. Vranovský a 66. Mor. Budějovický a má 87.968 obyv., 49.272 něm. a 38.696 čes.

26. Hejtmanství Dačické.

Obsahuje okresy soudní: 67. Dačický, 68. Jemnický a 69. Telečský a má 64.253 obyv., 49.541 čes. a 14.712 něm.

27. Hejtmanství Jihlavské.

Obsahuje soudní okres: 70. Jihlavský a má 33.959 obyv., 26.321 čes. a 7.638 něm.

28. Hejtmanství Třebíčské.

Obsahuje okresy soudní: 71. Třebíčský a 72. Náměšťský a má 45.631 obyv. čes.

29. Hejtmanství Velko-Meziříčské.

Obsahuje soudní okres: 73. Velko-Meziříčský a má 35.936 obyv. čes.

30. Hejtmanství Novoměstské.

Obsahuje okresy soudní: 74. Novoměstský, 75. Bystřický a 76. Žďárský a má 60.122 obyv. čes.

Hledíc k počtu obyvatelstva, jdou okresní hejtmanství v tomto pořádku po sobě:

	Obyv.		Obyv.
1. Brněnské	118.470	16. Šternberské	63.801
2. Znojemské	87.968	17. Novojičínské	63.105
3. Kroměřížské	86.350	18. Hodonínské	61.246
4. Uh. Hradištské	80.756	19. Uh. Brodské	60.792
5. Boskovické	76.203	20. Novoměstské	60.122
6. Viškovské	75.401	21. Prostějovské	53.838
7. Zábřežské	74.119	22. Hranické	51.666
8. Val. Meziříčské	72.899	23. Olomoucké	47.711
9. Litovelské	71.007	24. Třebíčské	45.631
10. Šumberské	70.477	25. Kyjovské	42.058
11. Mor. Třebovské	68.099	26. Krumlovské	38.686
12. Místecké	65.517	27. Velko-Meziříčské	35.936
13. Holešovské	64.487	28. Mikulovské	34.229
14. Dačické	64.253	29. Jihlavské	33.959
15. Hustopečské	64.055	30. Rymařovské	32.574

b) Dle jazyka.

Co do jazyka, jest 13 hejtmanství českých, 10 česko-německých, 6 německo-českých a 1 německé.

a) Hejtmanství česká:

	Obyv.		Obyv.
1. Kroměřížské	86.350	8. Uh. Brodské	60.792
2. Uh. Hradištské	80.756	9. Novoměstské	60.122
3. Boskovické	76.203	10. Prostějovské	53.838
4. Val. Meziříčské	72.899	11. Třebíčské	45.631
5. Místecké	65.517	12. Kyjovské	42.058
6. Holešovské	64.487	13. Velko-Meziříčské	35.936
7. Hodonínské	61.246		

b) Hejtmanství česko-německá:

	Obyv. čes.	Obyv. něm.
1. Viškovské	72.727	— 2.674
2. Brněnské	111.395	— 7.075
3. Jihlavské	26.321	— 7.638
4. Hranické	43.154	— 8.512
5. Krumlovské	28.736	— 9.950
6. Olomoucké	38.319	— 9.392
7. Hustopečské	51.003	— 13.052
8. Dačické	49.541	— 14.712
9. Litovelské	42.476	— 28.531
10. Zábřežské	38.215	— 35.904

c) Hejtmanství německo-česká:

	Obyv. něm.	Obyv. čes.
1. Mikulovské	31.750	— 2.479
2. Šternberské	53.732	— 10.069
3. Šumberské	58.744	— 11.733
4. Mor. Třebovské	45.812	— 22.257
5. Novojičínské	34.357	— 28.748
6. Znojenské	49.272	— 38.696

d) Hejtmanství německé:

Rymařovské, má 32.571 obyvatelů.

3. Kraje soudní.

Pro důležitější věci civilní a trestní zřízeno jest na Moravě 6 soudů krajských (v Brně soud zemský), jichž obvod jest týž, jako byl obvod politických úřadův krajských roku 1860 zrušených. Kraje soudní skládají se z okresů soudních, nesrovnávají se však všude s okresy politickými (s obvody

okresních hejtmanství), ježto některé okresy soudní přidány jsou v příčině správy politické k hejtmanstvím, ležícím v jiných krajských soudních. Jmenovitě přidány jsou okresy Ždanský a Břetislavský, příslušející k zemskému soudu Brněnskému, k hejtmanstvím Kyjovskému a Hodonínskému v kraji Hradištském, okresy Libavský a Bystrický, náležející ke krajskému soudu Novojičínskému, k hejtmanstvím Šternberskému v kraji Olomouckém a k hejtmanství Holešovskému v kraji Hradištském; rovněž přidány jsou soudní okresy Přerovský a Kojetínský z kraje Olomouckého k hejtmanství Kroměřížskému v kraji Hradištském a okresy Jemnický a Náměšťský z kraje Znojemského, onen k hejtmanství Dačickému a tento k hejtmanství Třebíčskému v kraji Jihlavském.

1. Kraj Brněnský

čili obvod zemského soudu Brněnského.

Skládá se ze 17 okresů soudních: 1. Brněnského, počítajíc i hlavní město Brno, 2. Ivančického, 3. Židlochovického, 4. Hustopečského, 5. Břetislavského, 6. Klobouckého, 7. Ždanského, 8. Slavkovského, 9. Bučovického, 10. Viškovského, 11. Tišnovského, 12. Boskovického, 13. Blanenského, 14. Kunštátského, 15. Jevíckého, 16. Mor. Třebovského a 17. Svitavského. Má 507.710 obyv., 409.611 čes. a 98.099 něm.

2. Kraj Olomoucký

čili obvod krajského soudu Olomouckého.

Tento kraj skládá se též ze 17 okresů soudních: 1. Olomouckého, počítajíc i město Olomouc, 2. Přerovského, 3. Kojetínského, 4. Prostějovského, 5. Plumlowského, 6. Konického, 7. Litovelského, 8. Unčovského, 9. Mohelnického, 10. Zábřežského, 11. Šilperského, 12. Šumberského, 13. Staroměstského, 14. Wiesenberského, 15. Rymařovského, 16. Šternberského a 17. Dvoreckého. Má 460.449 obyv., 247.822 českých a 212.627 německých.

3. Kraj Novojičínský

čili obvod krajského soudu Novojičínského.

Skládá se z 13 okresů soudních: 1. Novojičínského, 2. Fulneckého, 3. Příborského, 4. Hranického, 5. Lipenského, 6. Libavského, 7. Bystrického, 8. Místeckého, 9. Frenštatského,

10. Mor. Ostravského, 11. Val. Meziříčského, 12. Rožnovského a 13. Vsetínského. Má 289.450 obyv., 230.684 českých a 58.766 německých.

4. Kraj Uh. Hradištský

čili obvod krajského soudu Hradištského.

Skládá se ze 12 okresů soudních, ježto jsou: 1. Uh. Hradištský, 2. Napajedelský, 3. Zdounecký, 4. Kroměřížský, 5. Holešovský, 6. Vyzovický, 7. Kloboucký, 8. Uh. Brodský, 9. Ostrožský, 10. Kyjovský, 11. Strážnický a 12. Hodonínský. Má 309.040 obyvatelů vesměs českých.

5. Kraj Znojemský

čili obvod krajského soudu Znojemského.

Tento kraj složen jest z 9 okresů soudních, ježto jsou: 1. Znojemský, 2. Jaroslavický, 3. Mikulovský, 4. Krumlovský, 5. Náměšťský, 6. Hrutovický, 7. Mor. Budějovický, 8. Vranovský a 9. Jemnický. Má 200.732 obyv., 103.632 německých a 97.100 českých.

6. Kraj Jihlavský

čili obvod krajského soudu Jihlavského.

K tomuto soudnímu kraji náleží 8 okresů soudních: 1. Jihlavský, 2. Telečský, 3. Dačický, 4. Třebíčský, 5. Velko-Meziříčský, 6. Novoměstský, 7. Bystřický a 8. Žďárský. Má 230.516 obyv., 201.246 českých a 29.270 německých.

4. Suma obyvatelstva českého a německého na Moravě.

Podlé vypočtení c. k. statistické komise centrální bylo na Moravě, vyjímajíc enklavury Opavské, dne 31. prosince 1869 1,997.897 a s přírůžkou vojska, kteréž činilo 19.377 mužů, 2,017.274 obyvatelů. K vyhledání obyvatelstva českého potřebí tedy spočítati německé obyvatele dle soudů okresních a měst samosprávných, a odraziti sumu jich od sumy veškerého obyvatelstva konskripcí na jisto postaveného.

Němcův jest v okresích soudních:

Brněnském	7.075	Libavském	15.897
Židlochovickém	3.617	Novojičínském	16.713
Slavkovském	263	Fulneckém	12.640
Bučovickém	881	Příborském	5.004
Viškovském	1.530	Hranickém	7.305
Jevířském	2.564	Lipenském	1.207
Svitavském	20.203	Hustopečském	9.176
Mor. Třebovském	23.045	Mikulovském	31.750
Mohelnickém	14.298	Krumlovském	9.950
Konickém	5.171	Znojenském	21.481
Litovelském	1.593	Jaroslavickém	19.013
Olomouckém	9.392	Vranovském	8.778
Unčovském	21.767	Jemnickém	6.030
Zábřežském	9.476	Dačickém	8.682
Šilperském	12.130	Jihlavském	7.638
Šumberském	28.805	V městě Brně	29.402
Staroměstském	14.807	" Jihlavě	12.950
Wiesenberském	15.592	" Olomouci	9.187
Rymařovském	32.574	" Znojmě	6.973
Šternberském	23.850	Dohromady	502.394
Dvoreckém	13.985		

Odráž-li se od veškeré sumy obyvatelů 1,997.897

obyvatelé němečtí 502.394

jest obyvatelů českých na Moravě 1,495.503

Připočte-li se pak z vojska 19.377 mužů tři čtvrtiny (14.533) k obyvatelům českým a čtvrtina (4.844) k obyvatelům německým, tedy jest obyvatelů českých na Moravě 1,510.036

a obyvatelů německých 507.238

Dohromady všech obyvatelů 2,017.274

5. Města, městysy a největší vesnice, dle počtu obyvatelů a dle jazyka.

1. Města.

a) Města, ježto mají výše 10.000 obyvatelů.

	Obyv.		Obyv.
Brno	73.771 č. a n.	Olomouc	15.229 n. a č.
Jihlava	20.049 n. a č.	Šternberk	13.509 n. a č.
Prostějov	15.787 č.	Znojmo	10.415 n. a č.

b) Města, ježto mají níže 10.000 až do 5.000 obyvatelů.

	Obyv.		Obyv.
Kroměříž	9.918 č.	Frenštát	6.563 č.
Třebíč	8.857 č.	Lipník	6.061 č.
Nový Jičín	8.645 n. a č.	Svitavy	5.800 n.
Šumperk	7.285 n.	Boskovice	5.575 č.
Přerov	7.213 č.	Velké Meziříčí	5.308 č.
Mikulov	7.173 n.	Hodonín	5.202 č.
Hranice	6.735 č.	Mor. Třebová	5.192 n. a č.
Mor. Ostrava	6.681 č.		

c) Města, ježto mají níže 5.000 až do 2.000 obyvatelů.

Strážnice	4.957 č.	Žďár	2.955 č.
Příbor	4.950 č.	Bystřice pod Pern-	
Holešov	4.940 č.	šteinem	2.886 č.
Viškov	4.802 č.	Ostroh	2.847 č.
Unčov	4.781 n.	Vyzovice	2.834 č.
Telč	4.556 č.	Židlochovice	2.826 č.
Rymařov	4.514 n.	Zlín	2.823 č.
Ivančice	4.485 č.	Pohořelice	2.771 č.
Mohelnice	4.163 n. a č.	Jevíčko	2.734 č.
Brod Uherský	3.959 č.	Klobouky v Uh.	
Kojetín	3.805 č.	Brodsku	2.658 č.
Vsetín	3.706 č.	Bučovice	2.656 č.
Břetislav	3.604 č.	Tišňov	2.582 č.
Fulnek	3.594 n.	Zábřeh	2.570 č.
Místek	3.440 č.	Budějovice Mor.	2.550 č.
Bzenec	3.318 č.	Loštice	2.530 č.
Slavkov	3.318 č.	Slavonice	2.505 n.
Budišov	3.300 n.	Jemnice	2.386 č.
Beroun	3.268 n.	Dačice	2.364 č.
Veselí	3.258 č.	Nové Město	2.362 č.
Litovel	3.186 n. a č.	Štamberk	2.352 č.
Brušperk či Brú-		Hulín	2.338 č.
nov	3.165 č.	Jaroměřice	2.277 č.
Dvorce	3.150 n.	Bystřice pod Ho-	
Hustopeče	3.106 n. a č.	stýnem	2.225 č.
Uh. Hradiště	3.100 č.	Podivín	2.225 č.
Kyjov	3.090 č.	Konice	2.217 č.
Val. Meziříčí	3.029 č.	Kelč	2.087 č.
Kounice Dolní	2.967 č.	Biteš Velká	2.059 č.

4. Města, ježto mají více 2.000 obyvatelů

	Obyv.		Obyv.
Libava	1.891 n.	Tovačov	1.574 č.
Čáslav	1.783 č. a n.	Březová	1.623 n.
Staré Město	1.781 n.	Potštát	1.560 n.
Krumlov Mor.	1.761 č.		

2. Městysy.

a. Městysy, ježto mají více 2.000 obyvatelů.

Libiny Německé	4.424 n.	Fridland v Místecku	2.408 č.
Třešť	3.856 č.	Dlouhá Loučka v Unčovsku	2.378 n.
Hrozenkov Nový	3.635 č.	Klobouky v Hustopečsku	2.335 č.
Lisec	3.590 č.	Oslavany	2.329 č.
Karlovice	3.494 č.	Ždanice	2.172 č.
Kunovice	3.364 č.	Hluk	2.164 č. *)
Rožnov	3.215 č.	Letovice	2.083 č.
Královo Pole	3.173 č.	Koryčany	2.073 č.
Brtnice	3.048 č.	Batelov	2.066 č.
Napajedla	3.041 č.	Lednice	2.061 n. a č.
Červená Voda	3.002 n.	Olešnice	2.054 č.
Rosice	2.941 č.	Štěpánov Horní	2.024 č.
Drnoholec	2.808 n.	Hrušovany	2.024 n.
Brunzejf	2.714 n.	Bojkovice	2.020 č.
Vracov	2.574 č.	Šilperk	2.014 n.
Blansko	2.545 č.	Dambořice	2.010 č.
Dunajovice Dol.	2.473 n.	Buchlovice	2.007 č.
Landžhot čili Stráž	2.435 č.		
Dyjákovice	2.423 n.		

b) Městysy, ježto mají více 2.000 až do 1.500 obyvatelů.

Ivanovice	1.992 č.	Čejkovice	1.876 č.
Krasno	1.992 č.	Huzová Německá	1.843 n.
Polešovice	1.984 č.	Fridland v Rymařovsku	1.836 n.
Bilovice	1.977 č.	Radiměř	1.826 n.
Jivová	1.966 n.	Šlapanice	1.819 č.
Rousínov Nový	1.913 č.	Lisice	1.814 č.
Bystřice Hrubá	1.908 č.	Lomnice	1.798 č.
Jaroslavice	1.904 n.	Hevlín	1.777 n.
Hrádek	1.900 n.	Náměšť ve Znoj.	1.776 č.
Nová Ves či Metudov	1.887 č.	Stonařov	1.771 n.

*) Městysy, poznamenané hvězdičkou, nemají trhů výročních.

	Obyv.		Obyv.
Vlasatice	1.748 n.	Kvasice	1.580 č.
Kamenice	1.745 č.	Miroslav	1.577 n. a č.
Chropýň	1.743 č.	Bitéška Veveřská	1.573 č.
Bergštát	1.667 n.	Dědice	1.570 č.
Velká	1.851 č.	Šatov	1.564 n.
Brodek Něm.	1.639 n.	Němčice na Ži.	
Opatov	1.634 č.	dlochovicku	1.557 č.
Křižanov	1.632 č.	Liptál	1.548 č.
Modřice	1.618 n.	Jedovnice	1.510 č.

c) Městysy, kteréž mají níže 1.500 až do 1.000 obyvatelů.

Tlumačov	1.490 č.	Dřevohostice	1.182 č.
Brumov	1.487 č.	Uherčice	1.162 č.
Měřín	1.485 č.	Želetava	1.162 č.
Nivnice	1.463 č.	Říše Nová	1.149 č.
Šáfov	1.436 n.	Určice	1.136 č.*)
Morkovice	1.441 č.	Deblín	1.122 č.
Kořim	1.403 č.	Strálský	1.110 č.
Tvrdonice	1.397 č.	Černá Hora	1.105 č.
Malenovice	1.382 č.	Banov	1.098 č.
Strání	1.382 č.	Mohelno	1.098 č.
Kostelec na Plum-		Jevišovice	1.087 č.
lovsku	1.365 č.	Němčice na Ko-	
Plumlov	1.356 č.	jetínsku	1.087 č.
Jimramov	1.351 č.	Troskotovice	1.086 n.
Mirov	1.321 n. a č.	Vranov	1.066 n.
Hostěradice	1.318 n.	Zdounky	1.058 č.
Spálov	1.317 č.	Štítary	1.055 n.
Blučina	1.298 č.	Luka u Jihlavy	1.049 č.
Rejhrad	1.298 č.	Polehradice	1.026 č.
Nosislav	1.270 č.	Kokory	1.025 č.
Drahotouše	1.266 č.	Doubravník	1.018 č.
Švabenice	1.260 č.	Slup	1.009 n.
Pouzdřany	1.235 n.	Studená	1.008 č.
Lipov	1.242 č.	Domaštát	1.004 n.
Svitávka	1.218 č.	Slavičín	1.004 č.

d) Městysy, kteréž mají níže 1.000 až do 500 obyvatelů.

Arklebov	994 č.	Tršice	969 č.
Lhota Hrozná	992 č.	Frišták	954 č.
Hustopeče v Hra-		Měnín	954 č.
nicku	982 č.	Krumberky	947 n.
Knihnice	972 č.	Koldštejn	932 n.

	Obyv.		Obyv.
Strachotice	924 n.	Týnec	733 č.*)
Kunstát	923 č.	Dalešice	718 č.
Náměštl v Olo-		Hostím	717 č.
moucku	918 č.	Medlov	717 n. a č.
Doubravice	914 č.	Višňové	717 č.*)
Slušovice	907 č.	Paskov	712 č.
Bošovice	904 č.	Tištín	712 č.
Kralice	902 č.	Říše Stará	707 č.
Křenová	899 n.	Bitěška Osová	701 č.
Rouchovany	896 č.	Biskupice	694 č.
Ruda Česká	892 č.	Předín	693 č.
Pozorice	890 č.	Čáslavice	679 č.
Dobroměřice	884 č.	Olbramkostel	662 č.
Strachotín	875 n.	Jeřice	659 n.
Roketnice	871 č.	Bobrová Horní	658 č.
Bůdišov v Tře-		Výmyslice	657 č.
bíčsku	870 č.	Hvězdlice	641 č.
Myslibořice	862 č.	Ostrovačice	639 č.
Osvětimany	853 č.	Bobrová Dolní	635 č.
Mikulovice	838 č.	Klenovice	632 č.*)
Veselína Žďársku	838 č.	Pravlov	631 n.
Nedvědice	830 č.	Hnanlice	624 n.
Brodek u Prostě-		Německé	619 č.
jova	825 č.	Vladislav	619 č.
Vlachovice	824 č.	Pačlavice	617 č.*)
Račice	809 č.	Křtiny	612 č.
Staříč	803 č.	Jičín Starý	565 č.
Otaslavič	780 č.	Mošov	558 n.*)
Vistonic Dolní	779 n.	Guntramovice	552 n.
Radostín	768 č.	Vratětin	551 n.
Stražek	764 č.	Sloup	539 č.
Bouzov	763 č.	Olešná	531 č.
Bohdalov	757 č.	Trnávka Nová	520 č.
Litenčice	749 č.	Oleksovice	511 n.
Tasov	735 č.*)	Sovinec	502 n.
Mrákotín	734 č.	Kounice Horní	501 č.

d) Městysy, kteréž mají níže 500 obyvatelů.

Dunajovice Horní	494 č.	Lipolce	363 n.*)
Olbramice	492 n.	Bítov	346 č.
Prostoměřice	492 n.	Běhařovice	315 č.*)
Blískovice	453 č.	Hradiště u Znoj-	
Freištejn	441 n.*)	ma	308 n. a č.*)

3. Největší vesnice.

a) Vesnice, ježto mají výše 2.000 obyvatelů.

Obyv.	Obyv.
Hovězí na Vsetín- sku 3.246 č.	Butovice ve Ful- necku 2.336 n.
Bečva Prostřední na Rožnovsku 2.697 č.	Trojanovice ve Frenštatsku 2.326 č.
Štěpánov Dolní na Šternbersku 2.692 č.	Husovice v Brněn- sku 2.259 č.
Stará Ves v Ry- mařovsku 2.563 n.	Bludov v Šumber- sku 2.171 č.
Zubří na Rožnov- sku 2.554 č.	Čeladná ve Fren- štatsku 2.129 č.
Staré Město u Hra- diště 2.505 č.	Halenkov na Vse- tínsku 2.123 č.
Grándorf na Svi- tavsku 2.466 n.	Rápotín v Šumber- sku 2.080 n.
Přívoz v M. Ostrav- sku 2.452 č.	Pavlovice v Husto- pečsku 2.035 č.
Losín v Šumber- sku 2.366 n.	Dubňany v Hodo- nínsku 2.001 č.

b) Vesnice, ježto mají níže 2.000 až do 1.500 obyvatelů.

Kunwald v Novo- jičínsku 1.954 n.	Šumwald či Krásný Les v Unčovsku 1.804 č.
Skřipov na Ko- nicku 1.934 n.	Hošťálkov na Vse- tínsku 1.802 č.
Křídlovičky v Ja- roslavicku 1.904 n.	Střelná na Libav- sku 1.767 n.
Mutěnice v Hodo- nínsku 1.883 č.	Nová Ves Ostrož- ská 1.766 č.
Bystřice Velká na Rožnovsku 1.881 č.	Jaroměřice v Je- vičsku 1.761 č.
Palkovice v Mí- stecku 1.881 č.	Žilina v Novoji- čínsku 1.744 n.
Bartošovice v Pří- borsku 1.848 n.	Bečva Horní na Rožnovsku 1.725 č.
Frankštat v Šum- bersku 1.813 n.	Písařov na Šilper- sku 1.717 č. a n.
Židenice v Brněn- sku 1.813 č.	Vítkovice v Mor. Ostravsku 1.677 č.
Ostravice v Mí- stecku 1.805 č.	Růžďka na Vse- tínsku 1.699 č.

	Obyv.		Obyv.
Dlouhá Loučka na		Petrovice na Wiesen-	
M. Třebovsku	1.659 n.	bersku	1.585 n.
Tátenice v Zábřežsku	1.651 n.	Jedle v Šilpersku	1.576 č.
Krhov na Val. Mezi-		Janoušov v Ryma-	
říčsku	1.646 č.	řovsku	1.574 n.
Rychnov na M. Tře-		Ticháve Frenštatsku	1.562 č.
bovsku	1.645 n.	Kobylí v Hustopeč-	
Staříč v Místecku	1.624 č.	sku	1.560 č.
Halenkovice v Na-		Kunčice Velké ve	
pajedelsku	1.619 č.	Frenštatsku	1.549 č.
Bojanovice v Hodo-		Bečva Dolní na Rož-	
nínsku	1.615 č.	novsku	1.547 č.
Vznorov na Ostrož-		Rakvice v Hustopeč-	
sku	1.609 č.	sku	1.546 č.
Pratelsbrun v Miku-		Čtyřicet Lánů na	
lovsku	1.606 n.	Svitavsku	1.518 n.
Hovorany v Hodo-		Fričovice v Místecku	1.512 č.
nínsku	1.601 č.	Maletín Starý v Mo-	
Blatnice Velká na		helnicku	1.504 n.
Ostrožsku	1.591 č.	Žašová na Val. Mezi-	
Kozlovice ve Fren-		říčsku	1.500 č.
štatsku	1.586 č.		

6. Místa česko-německá čili smíšená na Moravě.

Něsta a městysy.

	Obyv. čes.		Obyv. něm. *)
Brno	$\frac{3}{5}$ 44.369	—	$\frac{2}{5}$ 29.402
Jihlava	$\frac{1}{3}$ 7.099	—	$\frac{2}{3}$ 12.950
Olomouc	$\frac{2}{5}$ 6.042	—	$\frac{3}{5}$ 9.187
Šternberk	$\frac{1}{5}$ 2.665	—	$\frac{4}{5}$ 10.844
Znojmo	$\frac{1}{3}$ 3.442	—	$\frac{2}{3}$ 6.973
Nový Jičín	$\frac{1}{4}$ 2.190	—	$\frac{3}{4}$ 6.455
Mor. Třebová	$\frac{1}{5}$ 1.105	—	$\frac{3}{4}$ 4.087
Mohelnice	$\frac{1}{5}$ 859	—	$\frac{4}{5}$ 3.304

*) Nesrovnával-li by se mimo nadání poměr obyvatelů českých a německých některého místa, jak tuto uveden, se skutečností, žádám snažně, aby, kdož by tak shledal, laskavě mi to pro opravu oznámil ráčil. Š.

	Obyv. čer.		Obyv. něm.
Litovel	$\frac{1}{4}$ 1.593	—	$\frac{1}{2}$ 1.593
Hustopeče	$\frac{1}{4}$ 776	—	$\frac{3}{4}$ 2.330
Úsov	$\frac{3}{4}$ 1.838	—	$\frac{1}{4}$ 445
Mirov	$\frac{1}{2}$ 660	—	$\frac{1}{2}$ 661
Medlov	$\frac{1}{4}$ 179	—	$\frac{3}{4}$ 538
Lednice	$\frac{1}{3}$ 687	—	$\frac{3}{4}$ 1.383
Miroslav	$\frac{1}{4}$ 394	—	$\frac{3}{4}$ 1.183
Hradiště u Znojma	$\frac{1}{2}$ 154	—	$\frac{1}{2}$ 154

Vesnice.

V Brněnsku.

Ivanovice u Tuřan	$\frac{3}{5}$ 602	—	$\frac{2}{5}$ 401
Dvorská (Maksov) u Tuř.	$\frac{1}{2}$ 108	—	$\frac{1}{2}$ 108
Moravany u Brna	$\frac{1}{8}$ 93	—	$\frac{1}{5}$ 375
Smolín u Pohořelice	$\frac{1}{2}$ 154	—	$\frac{1}{2}$ 154
Vojkovice u Židlochovic	$\frac{1}{4}$ 149	—	$\frac{3}{4}$ 449
Kučerov u Viškova	$\frac{1}{5}$ 120	—	$\frac{1}{5}$ 483
Komořany „	$\frac{1}{4}$ 112	—	$\frac{3}{4}$ 445
Hlubočany „	$\frac{1}{8}$ 94	—	$\frac{1}{5}$ 378
Terešov „	$\frac{1}{4}$ 26	—	$\frac{3}{4}$ 75
Čechyň „	$\frac{2}{5}$ 175	—	$\frac{2}{5}$ 263

V Olomoucku.

Runárov u Konice	$\frac{1}{3}$ 192	—	$\frac{3}{4}$ 577
Deštné „	$\frac{1}{4}$ 188	—	$\frac{3}{4}$ 555
Želevsko u Březové	$\frac{2}{5}$ 72	—	$\frac{3}{8}$ 108
Slatina „	$\frac{1}{2}$ 134	—	$\frac{1}{2}$ 134
Bělá u Jevíčka	$\frac{2}{3}$ 337	—	$\frac{1}{3}$ 168
Zavadilka u Loštice	$\frac{1}{3}$ 38	—	$\frac{2}{3}$ 76
Koloredov u Mirova	$\frac{2}{3}$ 284	—	$\frac{1}{8}$ 141
Písařov u Šilperka	$\frac{3}{4}$ 1.288	—	$\frac{1}{4}$ 429
Babice u Šternberka	$\frac{1}{4}$ 108	—	$\frac{3}{4}$ 324
Egrov „	$\frac{1}{4}$ 45	—	$\frac{3}{4}$ 135
Lužice „	$\frac{1}{5}$ 77	—	$\frac{4}{5}$ 309
Stadlo „	$\frac{1}{3}$ 47	—	$\frac{2}{3}$ 98
Pavlovičky u Olomouce	$\frac{1}{2}$ 160	—	$\frac{1}{2}$ 160
Neředín „	$\frac{1}{3}$ 100	—	$\frac{2}{3}$ 200
Hněvotín „	$\frac{1}{4}$ 218	—	$\frac{3}{4}$ 873
Medvězí „	$\frac{1}{4}$ 75	—	$\frac{3}{4}$ 223
Nemilany „	$\frac{1}{4}$ 173	—	$\frac{3}{4}$ 519
Kyselov „	$\frac{1}{4}$ 60	—	$\frac{3}{4}$ 182
Novosady „	$\frac{1}{6}$ 169	—	$\frac{1}{6}$ 845

V Novojičínsku.

	Obyv. čes.		Obyv. něm.
Kocourov u V. Bystrice	$\frac{1}{2}$ 30	—	$\frac{1}{2}$ 31
Neudek u Hranic	$\frac{1}{2}$ 149	—	$\frac{1}{2}$ 149
Stikovec Nový u Příbora	$\frac{1}{2}$ 81	—	$\frac{1}{2}$ 81
Rožmitál u Příbora	$\frac{1}{2}$ 49	—	$\frac{2}{3}$ 99

Ve Znojemsku.

Dobré Pole u Drnholce	$\frac{2}{3}$ 423	—	$\frac{1}{3}$ 212
Frelichov	$\frac{3}{4}$ 754	—	$\frac{1}{4}$ 223
Česká Ves (Pemdorf) u Miroslavi	$\frac{1}{4}$ 153	—	$\frac{3}{4}$ 460
Vincřov	$\frac{1}{4}$ 141	—	$\frac{3}{4}$ 422
Vitonice u Prostoměřic	$\frac{1}{2}$ 165	—	$\frac{1}{2}$ 166
Podmolí u Znojma	$\frac{2}{4}$ 190	—	$\frac{1}{4}$ 63
Liliendorf u Vranova	$\frac{1}{2}$ 213	—	$\frac{1}{2}$ 214
Šumwald	$\frac{1}{3}$ 65	—	$\frac{2}{3}$ 131
Hostěrádky u Olbramkosteja	$\frac{1}{2}$ 39	—	$\frac{1}{2}$ 40
Vranovice (Frainersdorf)	$\frac{1}{2}$ 242	—	$\frac{1}{2}$ 242
Backovice pod Jemnicí	$\frac{1}{2}$ 129	—	$\frac{1}{2}$ 130
Frandsorf	$\frac{1}{2}$ 125	—	$\frac{1}{2}$ 124

7. Židé na Moravě.¹⁾

a) Dle okresů soudních.

Od té doby (r. 1860 a 1867), co židům dána vůle, všude se ubytovati, stala se v sídlech jejich nemalá změna. Některé zámožnější rodiny opustily své starodávne těsné obce a usadily se ve větších městech, jmenovitě v Brně a ve Vídni (kde jest kromě 7.867 židů domácích 32.363 cizích); jiné rodiny zase odebraly se do jiných míst, kdež se nadály lepší obživy. Zapříčinou tohoto přecházení židů jinam a tékavosti jich vesměs

¹⁾ Morava jest v císařství Rakouském pátá země, kde jest nejvíce židů. V Haliči vychází 1 žid na 9 obyvatelů, v Bukovině na 11, v Uhřích (bez zemí s Uhry spojených) na 22, v Dolních Rakousích na 38 (ve Vídni na 15), v Moravě na 47 (činí tu tedy židé 2 procenta veškerého obyvatelstva), v Čechách na 57, ve Slezsku na 84, v Sedmihradsku na 91, v Charvátsku a Slavonsku na 116, v Přímoří na 123, ve Vojenské Hranici na 519, v Horních Rakousích na 1.080, ve Štyrsku na 1.541, v Dalmatsku na 1.900, v Tyrolsku na 2.490, v Salebursku na 3.441, v Korutanech na 15.291 a v Krajinu na 21.058.

nesnadno jest určití s jistotou, kolik jich jest na Moravě vůbec a v každé obci zvláště. Podlé konskripce, vykonané r. 1869, bylo v Moravě židů 42.899 (r. 1857 bylo jich 41.529), dle diecesánských katalogů počítalo se jich 53.218 a dle sečtení, učiněného od židů samých po obcích náboženských (1872), 36.484¹⁾, kteráž čísla ovšem značně se od sebe rozcházejí. Dle konskripce z r. 1869 jsou židé po okresích soudních takto rozloženi:

Okres soudní:	Kolik židů r. 1869	Okres soudní:	Kolik židů r. 1869
1. Brněnský	4.965	31. Jemnický	516
2. Jihlavský	1.908	32. Ždanický	510
3. Prostějovský	1.869	33. Tišňovský	467
4. Mikulovský	1.830	34. Viškovský	463
5. Boskovický	1.723	35. Mor. Ostravský	410
6. Ostrožský	1.480	36. Telečský	287
7. Kyjovský	1.346	37. Hustopečský	280
8. Břetislavský	1.306	38. Dačický	273
9. Uh. Brodský	1.166	39. Svitavský	270
10. Ivančický	1.129	40. Kloboucký v Uh.	
11. Třebíčský	1.087	Brodsku	256
12. Olomoucký	1.034	41. Vsetínský	251
13. Velko-Meziříčský	1.022	42. Novojičínský	237
14. Lipenský	1.120	43. Val. Meziříčský	230
15. Slavkovský	999	44. Příborský	222
16. Holešovský	985	45. Místecký	213
17. Krumlovský	950	46. Kloboucký v Hu-	
18. Vranovský	895	stopečku	199
19. Židlochovický	891	47. Napajedelský	191
20. Kroměřížský	782	48. Šternberský	182
21. Uh. Hradištský	729	49. Mor. Budějovický	176
22. Mohelnický	681	50. Unčovský	170
23. Strážnický	673	51. Blanenský	150
24. Jevišský	653	52. Šumberský	137
25. Hodonínský	639	53. Novoměstský	137
26. Hranický	635	54. Hrutovický	136
27. Přerovský	606	55. Bystřický v Novo-	
28. Kojetínský	591	městsku	127
29. Znojemský	573	56. Vyzovický	118
30. Bučovický	519	57. Zdounecký	115

¹⁾ G. A. Schimmer Statistik des Judenthums in Oesterreich. Wien 1873. S. 54.

Okres soudní:		Kolik židů r. 1869	Okres soudní:		Kolik židů r. 1869
58. Mor. Třebovský		110	69. Dvorecký		61
59. Zábřežský		109	70. Konický		61
60. Náměšický		103	71. Ždárský		47
61. Fulnecký		102	72. Plumlovský		47
62. Libavský		95	73. Frenštatský		42
63. Kunštátský		94	74. Staroměstský		33
64. Bystřický v Hole- šovsku		92	75. Šilperský		8
65. Litovelský		88	76. Wiesenberský		5
66. Rymařovský		81	Suma		42.644
67. Rožnovský		81	Ve vojsku		255
68. Jaroslavický		76	Dohromady		42.899

b) Dle největších obcí.

Nejlidnatější obce židovské na Moravě jsou tyto:

Obce: Kolik židů dle konskripce			Obce: Kolik židů dle konskripce		
	r. 1869	r. 1834		r. 1869	r. 1834
Brno	4.505	135	Slavkov	380	445
Mikulov	1.619	3.520	Úsov	360	721
Prostějov	1.465	1.742	Znojmo	357	—
Boskovice	1.346	1.949	Uh. Hradiště	342	—
Jihlava	1.090	—	Hranice	337	696
Lipník	1.012	1.441	Ostroh	310	554
Třebíč	988	1.490	Strážnice	300	536
Holešov	951	1.576	Třešť	296	632
Uh. Brod	920	929	Lomnice	284	400
Velké Meziříčí	839	932	Loštice	279	414
Šáfov	768	633	Dambořice	259	431
Olomouc	747	—	Jevíčko	233	432
Pohořelice	691	600	Lednice	231	211
Ivančice	619	877	Písečné	227	169
Rousínov Nový	557	1.086	Přerov	219	341
Miroslav	555	706	Telč	212	7
Podivín	544	437	Brtnice	211	418
Kyjov	500	502	Ivanovice	202	351
Kroměříž	499	453	Jemnice	200	320
Břetislav	458	428	Markvarec	194	173
Bučovice	439	496	Batelov	188	190
Kojetín	434	519	Krumlov	183	345
Hodonín	433	109	Tovačov	175	171
Kounice Dolní	402	614	Veselí	161	120
Bzenec	400	772			

8. Kolik obyvatelů českých a německých volí v každém okrese poslance do sněmu.

a) V městech.

Dle řádu volebního, vydaného dne 26. února 1861 a dle zákona, daného dne 26. listopadu 1871, volí nížejsmenovaná města 31 poslanců do sněmu:

1—4. Hlavní město Brno, kteréž má 44.369 obyvatelů českých a 29.492 obyv. německých, volí 4 poslance, vychází tedy jeden poslanec na 11.092 obyv. českých a na 7.350 obyv. německých.

Sedm měst volí o sobě po jednom poslanci:

5. Jihlava 12.950 obyv. něm. a 7.099 čes.
 6. Prostějov 15.787 obyv. čes.
 7. Olomouc 9.187 obyv. něm. a 6.042 čes.
 8. Šternberk 10.844 obyv. něm. a 2.665 čes.
 9. Znojmo 6.973 obyv. něm. a 3.442 čes.
 10. Kroměříž 9.918 obyv. čes.
 11. Mikulov 7.173 obyv. něm.
- Nížejsmenovaná města volí vždy dohromady jednoho poslance:
12. Boskovice 5.575 obyv. čes., Tišňov 2.582, Jevíčko 2.734 a Konice 2.217, dohromady 13.108 obyv. čes.
 13. Mor. Třebová 4.327 obyv. něm. a 865 obyv. čes., Svitavy 5.800 obyv. něm. a Březová 1.623 obyv. něm., dohromady 12.615 obyv., 11.750 něm. a 865 čes.
 14. Mohelnice 3.304 obyv. něm. a 859 čes., Litovel 1.593 obyv. něm. a 1.593 obyv. čes., Úsov 1.338 obyv. čes. a 445 něm. a Loštice 2.330 obyv. čes., dohromady 11.662 obyv., 6.320 čes. a 5.342 něm.
 15. Šumperk 6.085 obyv. něm. a 1.200 čes., Zábřeh 2.570 obyv. čes. a Staré Město 1.781 obyv. něm., dohromady 11.636 obyv., 7.866 něm. a 3.770 čes.
 16. Unčov 4.781 obyv. něm. a Rymařov 5.014, dohromady 9.795 obyv. něm.
 17. Dvorce 3.150 obyv. něm., Libava 1.891, Beroun 3.268 a šov 3.300, dohromady 11.609 obyv. něm.
 18. Hranice 6.735 obyv. čes., Lipník 6.051 obyv. čes., Kelč 2.087 obyv. čes. a Potštát 1.560 obyv. něm., dohromady 16.433 obyv., 14.873 čes. a 1.560 něm.
 19. Nový Jičín 6.455 obyv. něm. a 2.190 čes. a Štramberk 2.352 obyv. č., dohromady 10.997 ob., 6.455 n. a 4.552 č.

20. Příbor 4.950 obyv. čes., Fulnek 3.594 obyv. něm. a Frenštát 6.563 obyv. čes., dohromady 15.107 obyv., 11.513 čes. a 3.594 něm.
21. Mor. Ostrava 6.881 obyv. čes., Brušperk 3.165 a Místek 3.440, dohromady 13.486 obyv. čes.
22. Přerov 7.213 obyv. čes., Kojetín 3.805 a Tovačov 1.674, dohromady 12.692 obyv. čes.
23. Holešov 4.940 obyv. čes., Bystřice pod Hostýnem 2.225, Hulín 2.338, Vsetín 3.706 a Val. Meziříčí 3.029, dohromady 16.238 obyv. čes.
24. Uh. Brod 3.959 obyv. čes., Klobouky 2.658, Vyzovice 2.834 a Zlín 2.823, dohromady 12.274 obyv. čes.
25. Uh. Hradiště 3.100 obyv. čes., Ostroh 2.847, Veselí 3.258 a Bzenec 3.318, dohromady 12.523 obyv. čes.
26. Kyjov 3.090 obyv. čes., Bučovice 2.656, Viškov 4.802 a Strážnice 4.957, dohromady 15.505 obyv. čes.
27. Hustopeče 2.330 obyv. něm. a 776 čes., Hodonín 5.202 obyv. čes., Slavkov 3.305 obyv. čes., Dolní Kounice 2.967 obyv. čes., dohromady 14.580 obyv., 12.250 čes. a 2.330 něm.
28. Krumlov Mor. 1.761 obyv. čes., Ivančice 4.485, Mor. Budějovice 2.550 a Jaroměřice 2.277, dohromady 11.073 obyv. čes.
29. Dačice 2.364 obyv. čes., Jemnice 2.386 obyv. čes., Telč 4.556 obyv. čes. a Slavonice 2.505 obyv. něm., dohromady 11.811 obyv., 9.306 čes. a 2.505 něm.
30. Třebíč (bez Předklášteří) 7.886 obyv. čes. a Velké Meziříčí 5.305, dohromady 13.194 obyv. čes.
31. Nové Město 2.362 obyv. čes., Bites Velká 2.059, Bystřice pod Pernštejnem 2.886 a Ždár 2.955, dohromady 10.262 obyv. čes.

b) V obcích venkovských.

Obce venkovské volí dle řádu volebního, vydaného dne 26. února 1861 a dle zákona zemského, daného dne 2. dubna 1873, též 31 poslanců do sněmu v níže jmenovaných skupinách okresů soudních:

1. Okresové Brněnský 48.415 obyv. čes. a 7.075 obyv. něm. a Ivančický 23.506 obyv. čes., dohromady 78.996 obyv., 71.921 čes. a 7.075 něm.
2. Okresové Židlochovický 27.269 obyv. čes. a 3.716 obyv. něm. a Kloboucký 12.121 obyv. čes., dohromady 43.106 obyv. 39.390 čes. a 3.716 něm.

3. Okresové Viškovský 26.729 obyv. čes. a 1.530 obyv. něm., Bučovický 13.219 obyv. čes. a 881 obyv. něm. a Slavkovský 22.007 obyv. čes. a 263 obyv. něm., dohromady 64.629 obyv., 61.955 čes. a 2.674 něm.
4. Okres Tišnovský 30.440 obyv. čes.
5. Okresové Boskovický 19.795 obyv. čes., Blanenský 27.517 a Kunštátský 23.316, dohromady 70.628 obyv. čes.
6. Okresové Mor. Třebovský 18.958 obyv. něm. a 2.301 obyv. čes., Jevičský 16.147 obyv. čes. a 2.564 obyv. něm. a Švitavský 14.403 obyv. něm., dohromady 54.373 obyv., 35.925 něm. a 18.448 čes.
7. Okresové Mohelnický 10.471 obyv. čes. a 10.994 obyv. něm., Zábřežský 16.563 obyv. čes. a 9.476 obyv. něm. a Unčovský 16.986 obyv. něm. a 4.815 obyv. čes., dohromady 69.305 obyv., 37.456 něm. a 31.849 čes.
8. Okresové Šumberský 22.221 obyv. něm. a 10.572 obyv. čes., Šilperský 12.130 obyv. něm. a 7.752 obyv. čes., Staroměstský 13.026 obyv. něm. a Wiesenberský 15.592 obyv. něm., dohromady 81.293 obyv., 62.969 něm. a 18.324 čes.
9. Okresové Litovelský 17.143 obyv. čes., Konický 16.191 obyv. čes. a 5.171 obyv. něm., dohromady 38.505 obyv., 33.334 čes. a 5.171 něm.
10. Okresové Šternberský 13.006 obyv. něm. a 7.404 obyv. čes., Rymařovský 27.560 obyv. něm. a Dvorecký 7.567 obyv. něm., dohromady 55.537 obyv., 48.133 něm. a 7.404 čes.
11. Okres Olomoucký 47.711 obyv., 38.319 čes. a 9.392 něm.
12. Okresové Prostějovský 19.080 obyv. čes. a Plumlovský 18.971, dohromady 38.051 obyv. čes.
13. Okresové Kroměřížský 19.140 obyv. čes. a Zdounecký 19.620, dohromady 38.760 obyv. čes.
14. Okresové Přerovský 16.298 obyv. čes. a Kojetínský 18.600, dohromady 34.898 obyv. čes.
15. Okresové Hranický 15.251 obyv. čes. a 5.739 obyv. něm., Lipenský 13.030 obyv. čes. a 1.207 obyv. něm. a Libavský 10.706 obyv. něm., dohromady 45.933 obyv., 28.281 čes. a 17.652 něm.
16. Okresové Novojičínský 11.010 obyv. čes. a 10.258 něm., Fulnecký 9.046 obyv. něm. a Příborský 8.246 obyv. čes. a 5.004 obyv. něm., dohromady 43.564 obyv., 24.308 něm. a 19.256 čes.

17. Okresové Oseblazský 13.932 obyv. něm. a Jindřichovský 10.714 obyv. něm. a enklavy okolo Opavy a Bilovce 8.106 obyv. čes., dohromady 32.756 obyv., 24.648 něm. a 8.108 čes.
18. Okresové Místecký 21.540 obyv. čes., Mor. Ostravský 12.451 a Frenštatský 11.477, dohromady 45.468 obyv. čes.
19. Okresové Valašsko-Meziříčský 18.081 obyv. čes., Rožnovský 23.563 a Vsetínský 24.520, dohromady 66.254 obyv. čes.
20. Okresové Holešovský 19.009 obyv. čes., Bystřický 18.141 a Napajedelský 23.568, dohromady 60.717 obyv. čes.
21. Okresové Uh. Brodský 32.004 obyv. čes., Kloboucký 22.171 a Vyzovický 17.339, dohromady 67.154 obyv. čes.
22. Okresové Uh. Hradišský 29.731 obyv. čes., Ostrožský 18.034 a Strážnický 19.389, dohromady 71.451 obyv. čes.
23. Okresové Kyjovský 25.982 obyv. čes., Ždanický 12.986 a Hodonínský 15.973, dohromady 54.941 obyv. čes.
24. Okresové Hustopečský 9.542 obyv. čes. a 8.400 obyv. něm. a Břetislavský 18.725 obyv. čes., dohromady 36.667 obyv., 28.267 čes. a 8.400 něm.
25. Okresové Mikulovský 24.577 obyv. něm. a 2.479 čes. a Krumlovský 13.480 obyv. čes. a 9.263 obyv. něm., dohromady 49.799 obyv., 33.840 něm. a 15.959 čes.
26. Okresové Znojemský 21.481 obyv. něm. a 14.219 obyv. čes., Jaroslavický 19.013 obyv. něm. a Vranovský 8.778 obyv. něm. a 1.965 obyv. čes., dohromady 65.456 obyv., 49.272 něm. a 16.184 čes.
27. Okresové Mor. Budějovický 17.685 obyv. čes., Hrutovický 14.182 a Náměštský 14.432, dohromady 46.299 obyv. čes.
28. Okresové Dačický 10.235 obyv. čes. a 8.682 obyv. něm. a Jemnický 6.586 obyv. čes. a 6.030 obyv. něm., dohromady 31.533 obyv., 16.821 čes. a 14.712 něm.
29. Okresové Jihlavský 26.321 obyv. čes. a 7.638 něm. a Telečský 23.414 obyv. čes., dohromady 57.373 obyv. 49.735 čes. a 7.638 něm.
30. Okresové Třebíčský 23.313 obyv. čes. a Velko-Meziříčský 28.572, dohromady 51.885 obyv. čes.
31. Okresové Novoměstský 19.636 obyv. čes., Bystřický 20.738 a Žďárský 11.545, dohromady 51.919 obyv. čes.

9. Kolik obyvatelů českých a německých volí v každém okrese poslance do říšské rady.

a) V městech.

Dle zákona, daného dne 2. dubna 1873, volí nížejiomenovaná města a městysy 13 poslanců do rady říšské:

- 1—2. Hlavní město Brno, kteréž má 44.369 obyv. čes. a 29.402 obyv. něm., volí 2 poslance, vychází tedy 1 poslanec na 22.184 obyv. čes. a 14.701 obyv. něm.

Tato města a městysy volí vždy dohromady jednoho poslance:

3. Mor. Třebová 4.087 obyv. něm. a 1.115 obyv. čes., Svitavy 5.800 obyv. něm., Březová 1.623 obyv. něm., Boskovice 5.575 obyv. čes., Jevíčko 2.734 obyv. čes., Konice 2.217 obyv. čes., Mohelnice 3.304 obyv. něm. a 859 čes., Loštice 2.330 obyv. čes., Litovel 1.593 obyv. čes. a 1.593 obyv. něm. a Úsov 1.338 obyv. čes. a 445 něm., dohromady 34.603 obyv., 17.751 čes. a 16.852 něm.
4. Šternberk 10.844 obyv. něm. a 2.665 obyv. čes., Unčov 4.781 obyv. něm., Rymařov 5.014 obyv. něm., Šumperk 6.085 obyv. něm. a 1.200 obyv. čes., Staré Město 1.781 obyv. něm., Zábřeh 2.570 obyv. čes. a městys Šilperk 2.014 obyv. něm., dohromady 36.954 obyv., 30.529 něm. a 6.435 čes.
5. Olomouc 9.187 obyv. něm. a 6.042 čes., Prostějov 15.787 obyv. čes. a městys Brodek Německý 1.639 obyv. něm., dohromady 32.655 obyv., 21.829 čes. a 10.826 něm.
6. Kroměříž 9.918 obyv. čes., Uh. Hradiště 3.100, Ostroh 2.847, Bzenec 3.318, Veselí 3.258 a Uh. Brod 3.959, dohromady 26.400 obyv. čes.
7. Hranice 6.735 obyv. čes., Lipník 6.051 obyv. čes., Potštát 1.560 obyv. něm., Dvorce 3.150 obyv. něm., Libava 1.891 obyv. něm., Beroun 3.268 obyv. něm. a Budišov 3.300 obyv. něm., dohromady 25.955 obyv., 13.169 něm. a 12.786 čes.
8. Nový Jičín 6.455 obyv. něm. a 2.190 obyv. čes., Štramberk 2.352 obyv. čes., Příbor 4.950 obyv. čes., Fulnek 3.594 obyv. něm., Frenštát 6.563 obyv. čes., Mor. Ostrava 6.881 obyv. čes., Místek 3.440 obyv. čes., Brušperk 3.165 obyv. čes., dohromady 39.590 obyv., 29.541 čes. a 10.049 něm.

9. Holešov 4.940 obyv. čes., Bystřice pod Hostýnem 2.225, Kelč 2.087, Vsetín 3.706, Zlín 2.823, Klobouky v Uherskobrodsku 2.658, Vyzovice 2.834, Valašské Meziříčí 3.029, Přerov 7.213, Kojetín 3.805, Hulín 2.338 a Tovačov 1.674, dohromady 39.332 obyv. čes.
10. Mikulov 7.173 obyv. něm., Hustopeče 2.330 obyv. něm. a 776 obyv. čes., Hodonín 5.202 obyv. čes., Slavkov 3.305 obyv. čes., Dolní Kounice 2.967 obyv. čes., Bučovice 2.656 obyv. čes., Kyjov 3.090 obyv. čes., Viškov 4.802 obyv. čes., Strážnice 4.957 obyv. čes., Břetislav 3.604 obyv. čes. a Pohořelice 2.771 obyv. čes., dohromady 43.333 obyv., 33.830 čes. a 9.503 něm.
11. Znojmo 6.943 obyv. něm. a 3.472 čes., Dačice 2.364 obyv. čes., Jemnice 2.386 obyv. čes., Slavonice 2.505 obyv. něm., Mor. Krumlov 1.761 obyv. čes., Ivančice 4.485 obyv. čes. a Mor. Budějovice 2.550 obyv. čes., dohromady 26.466 obyv., 17.018 čes. a 9.448 něm.
12. Jihlava 12.950 obyv. něm. a 7.099 obyv. čes., Třebíč s městem židovským 7.886 obyv. čes., Velké Meziříčí s obcí židovskou 5.308 obyv. čes. a městys Stonařov 1.771 obyv. něm., dohromady 35.014 obyv., 20.293 obyv. čes. a 14.721 obyv. něm.
13. Nové Město 2.362 obyv. čes., Bystřice 2.886, Žďár 2.955, Velká Bíteš 2.059, Tišnov 2.582, Telč 4.556 a Jareměřice 2.277, dohromady 19.677 obyv. čes.

b) V obcích venkovských.

Obce venkovské volí dle řádu volebního, vydaného dne 2. dubna 1873, 11 poslanců do rady říšské v těchto skupinách okresů soudních:

1. Okresové Brněnský 48.415 obyv. čes. a 7.075 obyv. něm., Ivančický 23.506 obyv. čes., Viškovský 26.729 obyv. čes. a 1.530 obyv. něm., Bučovický 13.219 obyv. čes. a 881 něm. a Slavkovský 22.007 obyv. čes. a 263 obyv. něm., dohromady 143.625 obyv., 133.876 čes. a 9.749 něm.
2. Okresové Boskovický 19.795 obyv. čes., Blanenský 27.517, Kunštátský 23.316, Tišnovský 30.440, Novoměstský 19.636, Bystřický 20.738 a Žďárský 11.545, dohromady 152.987 obyv. čes.
3. Okresové Litovelský 17.143 obyv. čes., Konický 16.191 obyv. čes. a 3.532 obyv. něm., Mor. Třebovský 18.958

obyv. něm. a 2.301 obyv. čes., Svitavský 14.403 obyv. něm., Jevišský 16.147 obyv. čes. a 2.564 obyv. něm., Zábřežský 16.563 obyv. čes. a 9.476 obyv. něm., Mohelnický 10.994 obyv. něm. a 10.471 obyv. čes. a Unčovský 16.986 obyv. něm a 4.815 obyv. čes., dohromady 160.546 obyv., 83.633 čes. a 76.913 něm.

4. Okresové Olomoucký 38.319 obyv. čes. a 9.392 obyv. něm., Šternberský 13.006 obyv. něm. a 7.404 obyv. čes., Rymařovský 27.560 obyv. něm., Šumberský 22.221 obyv. něm. a 10.572 obyv. čes., Staroměstský 13.026 obyv. něm., Wiesenberský 15.592 obyv. něm. a Šilperský 10.116 obyv. něm. a 7.752 obyv. čes., dohromady 174.960 obyv., 110.913 něm. a 64.047 čes.
5. Okresové Kroměřížský 19.140 obyv. čes., Zdounecký 19.620, Přerovský 16.298, Kojetínský 18.600, Prostějovský 19.080 a Plumlovský 18.971, dohromady 111.709 obyv. čes.
6. Okresové Novojičínský 11.010 obyv. čes. a 10.258 obyv. něm., Fulnecký 9.046 obyv. něm., Příborský 8.246 obyv. čes. a 5.004 obyv. něm., Hranický 15.251 obyv. čes. a 5.739 obyv. něm., Lipenský 13.030 obyv. čes. a 1.207 obyv. něm., Libavský 10.706 obyv. něm., Dvorecký 7.567 obyv. něm., enklavury moravské soudních okresů Opavského a Biloveckého ve Slezsku 8.108 obyv. čes. a enklavury moravské soudních okresů Osoblažského a Jindřichovského ve Slezsku 24.648 obyv. něm., dohromady 129.820 obyv., 74.175 něm. a 55.645 čes.
7. Okresové Valašsko-Meziříčský 18.081 obyv. čes., Rožnovský 25.563, Vsetínský 24.520, Uh. Brodský 32.004, Kloboucký 22.171, Vyzovický 17.339, Mor. Ostravský 12.451, Místecký 21.540 a Frenštatský 11.477, dohromady 185.146 obyv. čes.
8. Okresové Uh. Hradišský 29.731 obyv. čes., Ostrožský 18.034, Strážnický 19.389, Holešovský 19.008, Bystřický 18.141, a Napajedelský 23.568, dohromady 127.871 obyv. čes.
9. Okresové Hustopečský 9.542 obyv. čes. a 8.400 obyv. něm., Břetislavský 18.725 obyv. čes., Židlochovický 27.269 obyv. čes. a 3.617 obyv. něm., Kloboucký 12.121 obyv. čes., Kyjovský 25.982 obyv. čes., Hodonínský 15.973 obyv. čes. a Ždanický 12.986 obyv. čes., dohromady 134.615 obyv., 122.598 čes. a 12.017 něm.

10. Okresové Znojemský 21.481 obyv. něm. a 14.219 obyv. čes., Vranovský 8.778 obyv. něm. a 1.965 obyv. čes., Jaroslavický 19.013 obyv. něm., Dačický 10.235 obyv. čes. a 8.682 obyv. něm., Jemnický 6.586 obyv. čes. a 6.030 obyv. něm., Mikulovský 24.577 obyv. něm. a 2.479 obyv. čes. a Krumlovský 13.480 obyv. čes. a 9.263 obyv. něm., dohromady 146.788 obyv., 97.824 něm. a 48.862 čes.
11. Okresové Jihlavský 26.321 obyv. čes. a 5.867 obyv. něm., Telečský 23.414 obyv. čes., Třebíčský 23.313 obyv. čes., Velko-Meziříčský 28.572 obyv. čes., Mor. Budějovický 17.685 obyv. čes., Hrutovický 14.182 obyv. čes. a Náměšťský 14.432 obyv. čes., dohromady 153.786 obyv., 147.919 čes. a 5.867 něm.

Seznamování měst a městysů na Moravě,

ježto obsahuje jméno české i německé, též okres soudní
každého místa a jazyk obyvatelů.

Arklebov, Archlebau, na Ždanicku, čes.
Altittscheín, viz Jičín Starý.
Auspitz, viz Hustopeče.
Austerlitz, viz Slavkov.
Banov, v Uh. Brodsku, čes.
Batelov, Battelau, v Jihlavsku, čes.
Bautsch, viz Budišov.
Běhařovice, v Hrutovicku, čes.
Bergštát, Horní Město, v Rymařovsku, něm.
Beroun, Bärn, ve Dvorecku, něm.
Bilovice, v Břetislavsku, čes.
Biskupice, v Jevišsku, čes.
Biteš Velká, Gross-Biteš, ve Velko-Meziříčsku, čes.
Bitéška Osová, ve Velko-Meziříčsku, čes.
Bitéška Veveršská, Eichhorn-Biteš, v Tišňovsku, čes.
Bítov, Vötteau, na Vranovsku, čes.
Bisenz, viz Bzenec.
Blansko, čes.
Blíškovice, Lisnitz, v Mor. Budějovicku, čes.
Blučína, Lautschitz, v Židlochovicku, čes.
Bobrová Horní, Ober-Bobrau, v Novoměstsku, čes.
Bobrová Dolní, Unter-Bobrau, v Novoměstsku, čes.
Bodenstadt, viz Potštát.
Bohdalov, Bohdalau, na Žďársku, čes.
Bojkovice, v Uh. Brodsku, čes.
Boleradice, viz Polehradice.
Boskovice, čes.
Bošovice, v Kloboucku Hustop., čes.
Bouzov, Busau, v Litovelsku, čes.
Břetislav, vůbec Břeclav, Luntenburg, čes.
Březová, Briesau, na Švitavsku, něm.
Brno a Brno Staré, Brünn und Alt-Brünn, čes. a něm.
Brod Uherský, Ung. Brod, čes.
Brodek Německý, Deutsch-Brodek, na Konicku, něm.
Brodek, Prödlitz, v Prostějovsku, čes.
Brtnice, Pirnitz, v Jihlavsku, čes.
Brumov, v Kloboucku Uh. Brodském, čes.
Brúnov, viz Brušperk.

Brunzeif, Braunseifen, v Rymařovsku, něm.
 Brušberk či Brúnov, chybně Grušberk, něm. Braunsberg, čes.
 Bučovice, čes.
 Budějovice Moravské, Mähr. Budwitz, čes.
 Budišov, Bantsch, v Libavsku, něm.
 Budišov, Budischau, v Třebíčsku, čes.
 Buchovice, v Uh. Hradištsku, čes.
 Busau, viz Bouzov.
 Bystřice Hrubá, Gross-Wisternitz, v Olomoucku, čes.
 Bystřice pod Hostýnem, čes.
 Bystřice pod Pernštejnem, čes.
 Bzenec, Bisenz, v Ostrožsku, čes.
 Čáslavice, v Třebíčsku, čes.
 Čejkovice, v Hodonínsku, čes.
 Černá Hora, v Blanensku, čes.
 Červená Voda, Rothwasser, na Šilpersku, něm.
 Dačice, čes.
 Dalešice, v Hrutovicku, čes.
 Dambořice, na Ždanicku, čes.
 Danowitz, viz Dunajovice.
 Deblín, v Tišňovsku, čes.
 Dědice, ve Viškovsku, čes.
 Deutsch Hause, viz Huzová.
 Dlouhá Loučka, Langendorf, v Unčovsku, něm.
 Dobromělice, v Kojetínsku, čes.
 Domaštát, Domstadt, na Šternbersku, něm.
 Doubravice, v Blanensku, čes.
 Doubravník, v Tišňovsku, čes.
 Drahotúše, v Hranicku, čes.
 Dřevohostice, v Bystřicku, čes.
 Drnoholec, Dürnholz, v Mikulovsku, něm.
 Dub, v Olomoucku, čes.
 Dunajovice Horní, Ober-Danowitz, v Znojemsku, čes.
 Dunajovice Dolní, Unter-Danowitz (Tanowitz), v Mikulovsku, n.
 Dürnholz, viz Drnoholec.
 Dvorce, Hof, něm.
 Dyjákovice, Gross-Tajaz, v Jaroslavicku, něm.
 Eisgrub, viz Lednice.
 Ejvanovice, viz Ivanovice.
 Erdberg, viz Hrádek.
 Eulenberg, viz Sovinec.
 Frankov, viz Frenštát.
 Fraín, viz Vranov.
 Fratting, viz Vratěnín.
 Freiberg, viz Příbor.
 Freišteín, na Vranovsku, něm.
 Frenštát, jinak Frankov, něm. Frankstadt, čes.
 Fridlant, jinak Mírovsko, něm. Friedland, v Místecku, čes.
 Fridlant, Friedland, v Rymařovsku, něm.
 Frišták, jinak Volnoměstec, Freistadt, v Holešovsku, čes.
 Fulnek, něm.
 Gaya, viz Kyjov.
 Gnadersdorf, viz Hnanlice
 Gewitsch, viz Jevíčko.

Giebau, viz Jívová.
 Goldenstein, viz Koldástein.
 Grussbach, viz Hrušovany.
 Guntramovice, Guntersdorf, v Libavsku, něm.
 Gurein, viz Kořím.
 Hevlín, Dvůrec, v Jaroslavicu, něm.
 Hluk, na Ostrožsku, čes.
 Hnanlice, Gnadersdorf, ve Znojmsku, něm.
 Hodonín, Göding, čes.
 Hof, viz Dvůrcé.
 Hohenstadt, viz Zábřeh.
 Holešov, Holeschau, čes.
 Horní Město, viz Bergštat.
 Hostěradice, Hosterlitz, v Krumlovsku, něm.
 Hostím, Hötting, v Mor. Budějovicu, čes.
 Hotzenplotz, viz Osoblaha.
 Hrádek, Erdberg, v Jaroslavicu, něm.
 Hradiště Uherské, Ung. Hradisch, čes.
 Hradiště u Znojma, Pöltenberg, něm. a čes.
 Hranice, Weiskirchen, čes.
 Hroznákov Nový, Neu-Hrosenkau, na Vsetínsku, čes.
 Hrušovany, Grussbach, v Jaroslavicu, něm.
 Hulín, Hulein, v Kroměřížsku, čes.
 Huzová Německá, Deutsch-Hause, na Šternbersku, něm.
 Hustopeče, Auspitz, něm. a čes.
 Hustopeče, v Hranicku, čes.
 Hvězdlice Nové, Neu-Hwězdlic, v Bučovicu, čes.
 Chropýň, v Kroměřížsku, čes.
 Ivančice, vůbec Vančice, Eibenschitz, čes.
 Ivanovice, Vejvanovice, Eiwanowic, ve Viškovsku, čes.
 Jaispitz, viz Jevišovice.
 Jaroměřice, Jarmeritz, v Mor. Budějovicu, čes.
 Jaroslavice, Joslowitz, něm.
 Jasná Hora, viz Štramberk.
 Jedovnice, v Blanensku, čes.
 Jemnice, Jamnitz, čes.
 Jiřice, Jeřice, Irritz, v Krumlovsku, něm.
 Jeviško, Gewitsch, čes.
 Jevišovice, Jaispitz, v Znojmsku, čes.
 Jičín Nový, Neutitschein, něm. a čes.
 Jičín Starý, Alttitschein, čes.
 Jihlava, Iglau, něm. a čes.
 Jimřamov, Ingrowitz, čes.
 Jívová, Giebau, na Šternbersku, něm.
 Johaništál či Janov, Johannesthal, v Jindřichovsku, něm.
 Joslovitz, viz Jaroslavice.
 Kanitz, viz Kounice Dolní.
 Kamenice, v Jihlavsku, čes.
 Karlovice Velké, v Rožnovsku, čes.
 Kelč, v Hranicku, čes.
 Klenovice, v Kojetínsku, čes.
 Klobouky, v Hustopečsku, čes.
 Klobouky, v Uh. Brodsku, čes.
 Knihnice, vůbec Kinice, v Boskovicku, čes.

Kojetín, Kojetein, čes.
 Kokory, v Přerovsku, čes.
 Koldštejn, Goldenstein, na Staroměstsku, něm.
 Konice, čes.
 Königsfeld, viz Královo Pole.
 Kořim, vůbec Kuřim., něm. Gurein, v Tišňovsku, čes.
 Koryčany, v Kyjovsku, čes.
 Kostl, viz Podivín.
 Kostelec, na Plumlovsku, čes.
 Kounice Horní, Ober-Kaunic, v Hrutovicku, čes.
 Kounice Dolní, Kanitz, v Ivančicku, čes.
 Kralice, v Prostějovsku, čes.
 Královo Pole, Königsfeld, v Brněnsku, čes.
 Krasno, na Val. Meziříčsku, čes.
 Křenová, Krönau, v Mor. Třebovsku, něm.
 Křivá Hora, viz Krumberky.
 Křižanov, Křižanau, ve Velko-Meziříčsku, čes.
 Kroměříž, Kremsier, čes.
 Krönau, viz Křenová.
 Křtiny, též Třtiny, Kiritein, v Brněnsku, čes.
 Krumberky, Grumberg, v Šumbersku, něm.
 Krumlov Mor., Mähr. Kromau, čes.
 Kunino Město, viz Kunštát.
 Kunovice, v Uh. Hradištsku, čes.
 Kunštát, Kunino Město, Kunstadt, čes.
 Kvasice, v Kroměřížsku, čes.
 Kyjov, Gaya, čes.
 Landžhot, jinak Stráž, Landshut, v Břetislavsku, čes.
 Langendorf Unter, viz Dlouhá Loučka.
 Lautschitz, viz Blučina.
 Lednice, Eisgrub, v Mikulovsku, něm. a čes.
 Letovice, v Boskovicku, čes.
 Lhota Hrozná, na Strážnicku, čes.
 Libiny Německé, Deutsch-Liebau, něm.
 Libava, též Libová, Stadt Liebau, něm.
 Lipník, Leipnik, čes.
 Lipolec, Lipolz, v Dačicku, něm.
 Lipov, na Strážnicku, čes.
 Liptál, na Vsetínsku, čes.
 Lisice, v Kunštátsku, čes.
 LISPITZ, viz Bližkovice.
 Lišeň, jinak Leštná, Lösch, v Brněnsku, čes.
 Litenčice, v Zdounecku, čes.
 Litovel, Littau, něm. a čes.
 Lomnice, v Tišňovsku, čes.
 Lösch, viz Lišeň.
 Loštice, Loschitz, v Mohelnicku, čes.
 Loučka Dlouhá, viz Dlouhá Loučka.
 Luka, (gen. do Luk), Wiese, v Jihlavsku, čes.
 Luntenburg, viz Břetislav.
 Malenovice, v Napajedelsku, čes.
 Medlov, Medlau, na Židlochovicku, něm. a čes.
 Měnin, Menitz, na Židlochovicku, čes.
 Měřín, Wollein, ve Velko-Meziříčsku, čes.

Meziříčí Valašské, Wallachisch-Meseritz, čes.
 Meziříčí Velké, Gross-Meseritz, čes.
 Mikulov, Nikolsburg, něm.
 Mikulovice, Niklowitz, ve Znojemsku, čes.
 Miroslav, Mislitz, v Krumlovsku, něm. a čes.
 Mírov, Měrov, Múrau, v Mohelnicku, něm. a čes.
 Mírovsko, viz Fridlant.
 Mislitz, viz Miroslav.
 Místek, čes.
 Modřice, Mödritz, v Brněnsku, něm.
 Mohelnice, Müglitz, něm.
 Mohelno, v Náměštsku, čes.
 Morkovice, ve Zdounecku, čes.
 Mošov, též Mušov, Muschau, v Mikulovsku, něm.
 Mrákotín, v Telečsku, čes.
 Müglitz, viz Mohelnice.
 Múrau, viz Mírov.
 Mušov, viz Mošov.
 Myslibořice, v Hrutovicku, čes.
 Náměšť, v Olomoucku, čes.
 Náměšť, ve Znojemsku, čes.
 Napajedla, Napajedl, čes.
 Nedvědice, v Tišňovsku, čes.
 Němčice, v Kojetínsku, čes.
 Němčice Velké, v Židlochovicku, čes.
 Německé, v Novoměstsku, čes.
 Neutitschein, viz Nový Jičín.
 Neustadt-Mährisch, viz Unčov.
 Neustadt, viz Nové Město.
 Niklowitz, viz Mikulovice.
 Nikolsburg, viz Mikulov.
 Nivnice, v Uh. Brodsku, čes.
 Nosislav, Nusslau, v Židlochovicku, čes.
 Nová Ves, jinak Metudov, Neudorf, v Břetislavsku, čes.
 Nová Ves Kartouská, Königsfeld, v Brněnsku, viz Královo Pole.
 Nové Město, Neustadt, čes.
 Nusslau, viz Nosislav.
 Olbramkostel, Wolframskirchen, ve Znojemsku, čes.
 Olbramice, Wolframitz, v Krumlovsku, něm.
 Oleksovice, Olkowitz, ve Znojemsku, něm.
 Olešná, na Novoměstsku, čes.
 Olešnice, Öls, v Kuhstátsku, čes.
 Olomouc, Olmütz, něm. a čes.
 Öls, viz Olešnice.
 Opatov, Oppatau, v Třebíčsku, čes.
 Oslavany, Oslavan, v Ivančicku, čes.
 Osoblaha, Hotzenplotz, v Opavsku, něm.
 Ostrava Moravská, Mähr. Ostrau, čes.
 Ůstroh, Ung. Ostra, čes.
 Ostrovačice, Schwarzkirchen, v Ivančicku, čes.
 Osvětimany, v Kyjovsku, čes.
 Otaslavice Dolní, Unter-Otaslawic, v Prostějovsku, čes.
 Pačlavice, ve Zdounecku, čes.
 Paskov, Pastkov Paskau, v Místecku, čes.

Pausram, viz Pouzdřany.
 Pirnitz, viz Brtnice.
 Plumlov, Plumenau, čes.
 Podivín, Kostl, v Břetislavsku, čes.
 Pohořelice, Pohrlitz, v Židlochovicku, čes.
 Polehradice, jinak Boleradice, v Kloboucku Brn., čes.
 Polešovice, v Uh. Hradištsku, čes.
 Pölsenberg, viz Hradiště u Znojma.
 Potštát, Bodenstadt, v Hranicku, něm.
 Pouzdřany, Pausram, v Mikulovsku, něm.
 Pozlovice, v Uh. Brodsku, čes.
 Pozořice, Pozoritz, v Slavkovsku, čes.
 Pravlov, Prahltitz, v Židlochovicku, něm.
 Předín, Pröding, v Třebíčsku, čes.
 Přerov, Prerau, čes.
 Příbor, Freiberg, čes.
 Prödlitz, viz Brodek.
 Prostějov, Prossnitz, čes.
 Prostoměřice, Prossmeritz, ve Znojemsku, něm.
 Račice, ve Viškovsku, čes.
 Radiměř Mor., Mähr. Rothmühl, ve Svitavsku, něm.
 Radostín, ve Velko-Meziříčsku, čes.
 Rausenbruck, viz Strachotice.
 Rejhrad, Raigern, v Židlochovicku, čes.
 Říše Nová, Neu-Reusch, v Telečsku, čes.
 Říše Stará, Alt-Reusch, v Telečsku, čes.
 Roketnice, v Přerovsku, čes.
 Römerstadt, viz Rymařov.
 Rosice, v Ivančicku, čes.
 Roswald, viz Rudoltice.
 Rothmühl, viz Radiměř.
 Rothwasser, viz Červená Voda.
 Rouchovany, Rauchowan, v Hrutovicku, čes.
 Rousínov Nový, Neu-Raussenitz, v Slavkovsku, čes.
 Rožnov, Rožnau, čes.
 Ruda Česká, Böhmisch Eisenberg, v Šumbersku, čes.
 Rudoltice, Roswald, v Osoblažsku, něm.
 Rymařov, Römerstadt, něm.
 Saar, viz Žďár.
 Seelowitz, viz Židlochovice.
 Slavičín, v Kloboucku Hradišt., čes.
 Slavkov, Austerlitz, čes.
 Slavonice, Zlabings, v Dačicku, něm.
 Sloup, v Blanensku, čes.
 Slup, Zulp, v Jaroslavicku, něm.
 Slušovice, ve Vyzovicku, čes.
 Sovinec, Eulenberg, v Rymařovsku, něm.
 Spálov, Sponau, v Hranicku, čes.
 Staré Město, Altstadt, něm.
 Staříč, Starč, v Třebíčsku, čes.
 Steinitz, viz Ždanice.
 Stonařov, Stannern, v Jihlavsku, něm.
 Strachotice, Rausenbruck, ve Znojemsku, něm.
 Strachotín, Trachtín, něm. Tracht, v Hustopečsku, něm.

Strání, v Uh. Brodsku, čes.
 Stráž, viz Landžhot.
 Stražek, Straschkau, v Bystřicku Jihl., čes.
 Strážnice, Stražnic, čes.
 Střilky, Střilek, ve Zdounecku, čes.
 Studená, Studein, v Telečsku, čes.
 Suchdol, Zauchtel, ve Fulnecku, něm.
 Svitávka, v Boskovicku, čes.
 Svitavy, Zwittau, něm.
 Šáfov, Schaffa, na Vranovsku, něm.
 Šatov, Schattau, ve Znojemsku, něm.
 Šilperk, Schildberg, něm.
 Schiltern, viz Štítary.
 Šlapanice, v Brněnsku, čes.
 Štěpánov Horní, Ober-Stephanau, v Jevíčsku, čes.
 Šternberk, vůbec Štemberk, Sternberg, něm. a čes.
 Štítary, Schiltern, na Vranovsku, něm.
 Štramberk, Jasná Hora, st. něm. Strahlenberg, v Novojiččinskú, čes.
 Šumberk, Schönberg, něm.
 Švabenice, ve Viškovsku, čes.
 Schwarzkirchen, viz Ostrovačice.
 Tajaz, viz Dyjákovice.
 Tasov, Tassau, ve Velko-Meziříčsku, čes.
 Telč, čes.
 Tišňov, Tischnowitz, čes.
 Tištín, v Kojetínsku, čes.
 Tlumačov, Tlumačau, v Napajedelsku, čes.
 Tovačov, Tobitschau, v Kojetínsku, čes.
 Trachtín, viz Strachotín.
 Třebíč, Trebič, čes.
 Třebová Mor., Mähr. Triebau, něm.
 Třešť, Triesch, v Jihlavsku, čes.
 Trnávka Nová, Neu-Türnau, na Mor. Třebovsku, čes.
 Troskotovice, Treskowitz, v Mikulovsku, něm.
 Trčice, v Lipnicku, čes.
 Tvrdonice, Türnitz, v Břetislavsku, čes.
 Týnec, v Břetislavsku, čes.
 Uherčice, Auerschitz, v Hustopečsku, čes.
 Unčov, Mähr. Neustadt, něm.
 Určice, v Prostějovsku, čes.
 Úsov, Aussee, v Mohelnicku, čes. a něm.
 Vančice, viz Ivančice.
 Vejvanovice, viz Ivanovice.
 Velká, ve Strážnicku, čes.
 Veselí, v Ostrožsku, čes.
 Veselí Nové, Neu-Weseli, na Žďársku, čes.
 Vistonice Dolní, Unter-Wisternitz, v Mikulovsku, něm.
 Wisternitz Gross, viz Hrubá Bystřice.
 Viškov, Wischau, čes.
 Višňové, Wischenau, v Krumlovsku, čes.
 Vladislav, Wladislau, v Třebíčsku, čes.
 Vlachovice, v Kloboucku Hrad., čes.
 Vlasatice, Wostitz, v Mikulovsku, něm.
 Wolframitz, viz Olbramice.

Wolframskirchen, viz Olbramkostel.
 Volnoměstec, viz Frišták.
 Vötau, viz Bitov.
 Vracov, v Kyjovsku, čes.
 Vranov, Frain, něm.
 Vratěnin, Fratting, v Jemnicku, něm.
 Vsetín, čes.
 Výmyslice, v Krumlovsku, čes.
 Vyzovice, čes.
 Weisskirchen, viz Hranice.
 Wiese, viz Luka.
 Wollein, viz Měřín.
 Wostitz, viz Vlasatice.
 Zábřeh, Hohenstadt, čes.
 Zauchtel, viz Suehdol.
 Zdounky, Zdaunek, čes.
 Zlabings, viz Slavonice.
 Zlín, v Napajedelsku, čes.
 Znojmo, Znaim, něm. a čes.
 Zulp, viz Slup.
 Zwittau, viz Svitavy.
 Ždanice, Steinitz, čes.
 Žďár, Saar, čes.
 Želetava, Želetau, v Telečsku, čes.
 Žeravice, v Kyjovsku, čes.
 Židlochovice, Seelowitz, čes.

Seznamování okresů soudních dle abecedy.

Okresy soudní:	Str.
Blanenský	1, 2, 8, 12, 23, 27, 30.
Boskovický	1, 2, 8, 12, 23, 27, 30.
Břetislavský	2, 3, 9, 12, 23, 28, 31.
Brněnský	1, 4, 8, 12, 23, 26, 30.
Brodský, viz Uh. Brodský.	
Bučovický	2, 3, 8, 12, 23, 27, 30.
Budějovický, viz M. Budějovický.	
Bystřický v Holešovsku	2, 3, 9, 12, 24, 28, 31.
Bystřický v Novoměstsku	2, 10, 13, 23, 28, 30.
Dačický	2, 4, 10, 13, 23, 28, 32.
Dvorecký	2, 7, 8, 12, 24, 27, 31.
Frenštatský	2, 3, 9, 12, 24, 28, 31.
Fulnecký	2, 7, 9, 12, 24, 27, 31.
Hodonínský	2, 3, 9, 13, 23, 28, 31.
Holešovský	2, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Hradištský, viz Uh. Hradištský.	
Hranický	1, 4, 9, 12, 23, 27, 31.
Hrutovický	2, 3, 9, 13, 23, 28, 32.

Okresy soudní:	Str.
Hustopečský	2, 5, 8, 12, 23, 28, 31.
Ivančický	1, 2, 8, 12, 23, 26, 30.
Jarošlavický	2, 7, 10, 13, 24, 28, 32.
Jemnický	2, 4, 10, 13, 23, 28, 32.
Jeviščský	2, 3, 8, 12, 23, 27, 31.
Jičínský, viz Novojičínský.	
Jihlavský	1, 4, 10, 13, 23, 28, 32.
Jindřichovský	28, 31.
Kloboucký v Hustopečsku	2, 3, 8, 12, 23, 26, 31.
Kloboucký v Uh. Brodsku	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Kojetínský	2, 9, 12, 23, 27, 31.
Konický	2, 4, 8, 12, 24, 27, 30.
Kroměřížský	1, 2, 9, 13, 23, 27, 31.
Krumlovský, viz M. Krumlovský.	
Kunštátský	2, 3, 8, 12, 24, 27, 30.
Kyjovský	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Libavský	2, 7, 8, 12, 24, 27, 31.
Lipenský (Lipnický)	2, 3, 9, 12, 23, 27, 31.
Litovelský	2, 3, 8, 12, 24, 27, 30.
Mikulovský	1, 6, 9, 13, 23, 28, 32.
Místecký	1, 2, 9, 12, 23, 28, 31.
Meziříčský, viz Valašsko- a Velko-Meziříčský.	
Mohelnický	1, 6, 8, 12, 23, 27, 31.
Mor. Budějovický	2, 3, 10, 13, 23, 28, 32.
Mor. Krumlovský	2, 5, 9, 13, 23, 28, 32.
Mor. Ostravský	2, 3, 9, 13, 23, 28, 31.
Mor. Třebovský	1, 6, 8, 12, 24, 27, 30.
Náměšťský	2, 3, 10, 13, 24, 28, 32.
Napajedelský	2, 9, 13, 23, 28, 31.
Novojičínský	1, 7, 9, 12, 23, 27, 31.
Novoměstský	2, 3, 10, 13, 23, 28, 30.
Olomoucký	1, 5, 8, 12, 23, 27, 31.
Osoblažský	28, 31.
Ostrožský	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Ostravský, viz Mor. Ostravský.	
Plumlovský	2, 3, 8, 12, 24, 27, 31.
Přerovský	2, 3, 9, 12, 23, 27, 31.
Příborský	2, 3, 9, 12, 23, 27, 31.
Prostějovský	1, 2, 8, 12, 23, 27, 31.
Rožnovský	2, 3, 9, 13, 24, 28, 31.
Rymařovský	1, 7, 8, 12, 24, 27, 31.
Slavkovský	1, 3, 8, 12, 23, 27, 30.
Staroměstský	2, 7, 8, 12, 24, 27, 31.
Strážnický	2, 3, 9, 13, 23, 28, 31.
Svitavský	2, 7, 8, 12, 23, 27, 31.
Šilperský	2, 6, 8, 12, 24, 27, 31.
Šternberský	1, 6, 8, 12, 23, 27, 31.
Šumberský	1, 6, 8, 12, 23, 27, 31.
Telečský	1, 2, 10, 13, 23, 28, 32.
Tišňovský	1, 2, 8, 12, 23, 27, 30.
Třebíčský	1, 2, 10, 13, 23, 28, 32.
Třebovský, viz Mor. Třebovský.	
Uhersko-Brodský	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.

Okresy soudní:	Str.
Uhersko-Hradištský	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Unčovský	1, 6, 8, 12, 23, 27, 31.
Valašsko-Meziříčský	2, 3, 9, 13, 23, 28, 31.
Velko-Meziříčský	1, 2, 10, 13, 23, 28, 32.
Viškovský	1, 3, 8, 12, 23, 27, 30.
Vranovský	2, 5, 10, 13, 23, 28, 32.
Vsetínský	1, 2, 9, 13, 23, 28, 31.
Vyzovický	2, 3, 9, 13, 23, 28, 31.
Wiesenberský	2, 7, 8, 12, 24, 27, 31.
Zábřežský	1, 5, 8, 12, 24, 27, 31.
Zdounecký	2, 3, 9, 13, 23, 27, 31.
Znojemský	1, 7, 10, 13, 23, 28, 32.
Ždanický	2, 3, 9, 12, 23, 28, 31.
Žďárský	2, 3, 10, 13, 24, 28, 30.
Židlochovický	1, 3, 8, 12, 23, 26, 31.

OBSAH.

	Str.
Úvod.	
Okresy soudní na Moravě dle počtu obyvatelů a dle jazyka	1
Okresy politické	7
Kraje soudní	11
Suma obyvatelstva českého a německého na Moravě	13
Města, městysy a největší vesnice dle počtu obyvatelů a dle jazyka	14
Místa česko-německá čili smíšená	22
Židé na Moravě	22
Kolik obyvatelů českých a německých volí v každém okrese do sněmu	25
Kolik obyvatelů českých a německých volí v každém okrese do rady říšské	29
Seznamování měst a městysů na Moravě v pořádku abecedním	33
Seznamování okresů soudních dle abecedy	41